

Universitetet
i Stavanger

Lesesenteret

ÅRSMELDING 2012

Innhold

Innhold	1
Førord	3
Et senter med bredt oppdrag	5
Visjon.....	5
En kort orientering om senteret.	5
Historikk	6
Utadrettet virksomhet, formidling og kommunikasjon	9
a. Kursvirksomhet, etterutdanning	9
b. Diagnostisering, rådgiving, konsulentvirksomhet.....	11
c. Informasjon og kommunikasjon	12
d. Måloppnåelse i forhold til Utdanningsdirektoratet	13
e. Oppsummering og vurdering i forhold til resultatmål i handlings-plan	23
Utdanning og læringsmiljø.	27
a. Undervisning, videreutdanning og veiledning.	27
b. Oppsummering og vurdering ift resultatmål i handlingsplan	30
Forskning og nyskaping	33
a. Programområder for forskning	33
b. Etablerte fora.	34
c. Større senterprosjekt	34
d. Doktorgradsprosjekt	37
e. Andre FoU-prosjekt.....	41
f. Oppsummering og vurdering i forhold til resultatmål i handlingsplan	42

Organisasjon og ressurser	45
a. Personalsituasjonen	45
b. Styre og utvalg	46
c. HMS-tiltak	47
d. Oppsummering og vurdering i forhold til resultatmål i handlings-plan	48
Strategiske allianser og internasjonalisering	51
a. Samarbeid med Utdannings- direktoratet/KD	51
b. Nasjonalt samarbeid	51
c. Nordisk samarbeid	51
d. Internasjonalt samarbeid	52
e. Oppsummering og vurdering i forhold til resultatmål i handlings-plan:	54
Publikasjoner	55
Regnskapsoversikt	69

Forord

Etter nok et år som leder for et særs dyktig, kreativt, hyggelig og inspirerende kollegium ved Lesesenteret, er det også i år en glede å sette punktum for en årsmelding som vitner om stor aktivitet, innenfor alle våre arbeidsområder.

Vi har også i 2012 utvidet staben. Fjorårets melding rapporterte om 40 ansatte (inkludert faste og midlertidige stillinger) – årets melding om 52! Dette skyldes blant annet flere eksternt finansierte oppdrag.

Det har i 2012 vært arbeidet med 12 doktorgradsprosjekt. Lesesenteret har to programområder for forskning: "Lesing, skriving og regning i et livsløpsperspektiv" og "Program for studier av ferdighetsutøvelse". Her deltar også kollegaer fra andre institutt. De to programområdene har stor aktivitet med omfattende publisering og mange nettverkskontakter både nasjonalt og internasjonalt. Vi har i 2012 arbeidet mot større grad av organisering rundt felles forskningsprosjekt. Større grad av prosjektorganisering er et mål også for årene som kommer. Vi har hatt/har flere søknader til vurdering, og noen av våre samarbeidsprosjekt har også fått forskningsmidler. Vi venter imidlertid fremdeles på å utløse de større tildelingssummene.

Den omfattende forsknings- og utviklingsvirksomheten i den universitetsrelaterte delen av Lesesenterets virksomhet gir et godt grunnlag for forskningsbasert formidling som nasjonalt senter.

For det som gjelder annet arbeid inn i Det humanistiske fakultetet, var vi i 2012 sentrale i gjennomføringen av masterstudium i spesialpedagogikk (med ansvar for 4 moduler à 10 stp samt veiledning på masteroppgaver). Vi deltok

også i undervisning og veiledning på masterstudiene i Lesevitenskap og Literacy studies, i grunnskolelærerutdanningen, i førskolelærerutdanningen. I tillegg har vi hatt ansvar for Lesing 1 og 2 (60 stp) og andre mindre videreutdanningsstudier. Vi registrerer god søknad på studietilbudene våre og får gode studentevalueringer.

Som Nasjonalt senter (§ 1.4) har vi også hatt omfattende aktivitet i 2012. Den nasjonale konferansen var vellykket og hadde stor påmelding, kursene våre får svært gode evalueringer. Vi har flere utviklingsprosjekt i gang (også som doktorgradsprosjekt), og disse gir viktig innsikt om praksisfeltet. Vi er sterkt involvert i flere store nasjonale satsinger: Lærerskoleringen i Ny GIV har økt samarbeidet med Skrivesenteret og dels og Matematikksenteret betraktelig, og når prosjektet avsluttes våren 2013 vil vi ha bidratt til 5-dagers kompetanseheving for rundt 2000 lærere på undomstrinnet og i videregående opplæring. Som del av KDS satsing på Ny GIV er vi også involvert i yrkesrettingsprosjektet FYR. Lærerskolering står sentralt også her, og vi samarbeider med flere av de andre nasjonale sentrene. Vi er også godt i gang med piloteringsåret i det store ungdomstrinnsprosjektet. Her gjør vi oss viktige erfaringer om skolebaserte kompetanseløft, samarbeid med UH-sektoren med mer, og vi er godt i gang med produksjon av materiell.

Vi er tungt inne i prøveutvikling – med arbeid både rundt kartleggingsprøver, nasjonale prøver og store internasjonale undersøkelser som PIRLS. Sistnevnte ble lansert 11.12.2012, og de gledelige resultatene vitner om en betydelig bedring i

norske 4.- og 5.-klassingers leseferdigheter.

På barnehagefeltet venter vi fremdeles på de større oppdragene, men arbeider jevnt med våre egne prosjekt. Det samme gjelder for PP-tjenesten. Vi har – etter at vi fra 1.1.2012 gikk ut av Statped – fått et utvidet mandat for PP-tjenesten som del av vårt arbeid som nasjonalt senter, men de konkrete oppdragene vil først komme i 2013. Lese- og skrivevanskefeltet har like fullt vært et sentralt arbeidsfelt også i 2012, både når det gjelder forskning, undervisning og veiledning vi gir på master- og doktorgradsnivå, og diagnostisering av enkeltelever.

2012 har også vært et godt "nett-år", blant annet er det produsert og tilgjengeliggjort mye materiell fra store nasjonale satsinger (Ny GIV, FYR, Ungdomstrinnsprosjektet med mer). Også årets boking-julekalender på Facebook ga oss mange nye venner.

Sist, men ikke minst vil jeg fremheve det sosiale miljøet ved Lesesenteret. Årets store høgdepunkt var uten tvil skriveuka på Metochi studiesenter på Lesbos! I tillegg har mange andre sosiale tiltak stått på kalenderen også i år, fra hyggelige måltider og filmkvelder – til kappgang i Dytt.no og hytteturer. Vi gleder oss også over nyoppussede lokaler.

Jeg vil med dette takke alle ansatte ved Lesesenteret som har bidratt til at 2012 har blitt et svært godt år – både faglig og sosialt! I tillegg vil jeg takke Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet for oppdrag og konstruktive diskusjoner, samt Universitetet i Stavanger og spesielt Det humanistiske fakultet. En spesiell takk går til slutt også til andre samarbeidspartnere i inn- og utland, og til kommuner, skoler, lærere, foreldre og enkeltelever for godt samarbeid i prosjekt og enkeltsaker.

Stavanger, januar 2013

Åse Kari H. Wagner, senterleder

En kort orientering om senteret

Et senter med bredt oppdrag

Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (Lesesenteret) har et bredt oppdrag og en spesiell plass i Universitetet i Stavanger og på nasjonalt plan. Vi er både del av UiS' humanistiske fakultet, hvor vi bla har oppgaver knyttet til utdanning og forskning på områdene lesevitenskap (leseutvikling og -opplæring) og spesialpedagogikk (lese- og skrivevanskar/dysleksi). Vi gir undervisning og veiledning i både førskole- og grunnskolelærerutdanning, i videreutdanningsstudier, i ulike mastergradsprogram og i doktorgradsløp. I tillegg har vi som et av ni nasjonale senter i opplæringen ansvar for leseopplæring og leseutvikling på nasjonalt plan. Hovedmålgruppen for senteret sin aktivitet er her pedagoger i barnehage, lærere i grunnskole og videregående opplæring, PP-tjeneste, skoleledere, skoleeiere og ansatte i lærerutdanningen. Vi samarbeider med de andre nasjonale sentrene, med universitet og høyskoler, og med sentre innen Statped. Som del av universitetet samarbeider også Lesesenteret med andre fagmiljø ved fakultetet om forskning, forskerutdanning, undervisning og veiledning. Lesesenteret har dessuten også et omfattende internasjonalt samarbeid.

Vi har ca 50 ansatte, inkludert faste og midlertidige stillinger. Organisatorisk er alle ansatt ved Universitetet i Stavanger. Finansieringen kommer fra ulike budsjett: Av statlige tildelinger utgjør tildelingen fra UiS ca en tredel, mens Utdanningsdirektoratet/Kunnskapsdepartementet finansierer to tredeler. I tillegg kommer annen eksternfinansiert virksomhet

(forskningsmidler, midler fra Stavanger kommune etc).

Som nasjonalt senter underlagt Utdanningsdirektoratet styres vi av flere ulike avdelinger: Avdeling for læreplan, Avdeling for vurdering og Avdeling for forskning og internasjonalt arbeid.

Selv om Lesesenteret således "tjener flere herrer", må det imidlertid understrekes at vi utgjør ett senter med ulike oppgaver, og at ansatte ved senteret har oppgaver innenfor flere eller alle områdene som senteret arbeider med. Det vil være flytende overganger mellom de ulike områdene. Det vil dermed ikke være naturlig i en årsmelding å rapportere den faglige virksomheten separat til hver av "herrene", men derimot å legge fram en samlet årsmelding fra Lesesenteret.

Visjon

Livslang lesing!

Lesesenteret er et forskningssenter og et formidlingscenter for livslang lesing. Gjennom vårt virke, som består av formidlingsoppgaver, undervisningsoppgaver, diagnostisering av elever med store lese- og skrivevansker, oppdragsforskning og grunnforskning, søker vi å utnytte og å utvikle kunnskap om livslang lesing. Dette gjøres ved å:

- kombinere kunnskap fra en psykologisk lesetradisjon og en humanistisk literacy-tradisjon,

- kombinere innsikter fra både skriving og lesing,
- kombinere kunnskap om ulike gruppers og aldersgruppers tilgang til skrift,
- kombinere innsikter om vansker og sosial bruk av tekster
- kombinere innsikter om vilkår for lesing i skriftintensive og skriftfattige samfunn

Det å utvikle og sette sammen kunnskap om menneskets tilgang til skrift gjennom livet er bærebjelken i Lesesenterets virksomhet; fra praksis til grunnforskning.

Lesing skjer gjennom hele livet – og lesing har utfordringer gjennom hele livet. Vi har satt oss som mål å kombinere innsikter fra ulike fagfelt om disse utfordringene. Lesing er et spesialisert kunnskapsfelt, og kunnskapsutviklingen har – nasjonalt og internasjonalt – langt på vei foregått innenfor spesialiserte miljø; kunnskaper om lesing har i liten grad blitt kombinert med skriving, kunnskap om tekstkultur er i liten grad blitt kombinert med kunnskap om lese- og skrivevansker, kunnskap om ungdomskolelevers lesing er i liten grad kombinert med kunnskap om språkmestring i barnehage, videregående lesing og lesing i alle fag er i liten grad sett i sammenheng med voksnes lesing/lesing i arbeidslivet. Antakelser om vilkår for skrifttilegnelse i skriftintensive, vestlige samfunn er dessuten ikke utfordret med kunnskap fra skriftfattige samfunn i den tredje verden. I tillegg kommer det faktum at formidlingen og anvendelsen av kunnskap ofte blir spesialisert, med mindre blikk for tilgrensende problemstillinger knyttet til livslang lesing. Spesialiseringen har således sine utfordringer. Lesesenteret er et senter i den betydning at forskjellig spesialisert kunnskap er samlet. Med denne visjonen setter vi oss som mål å kombinere de ulike kompetansefeltene vi har, til beste for alle de oppgavene vi er satt til å løse, og til beste for hvert av de spesialiserte fagfeltene.

Historikk

Del av Statped til 1. januar 2012

Lesesenteret (daværende Senter for leseforskning) ble grunnlagt i 1989, som frittstående enhet ved Stavanger lærerhøgskole, med det formål å drive forskning og forskningsformidling på fagområdet lese-/skrivevansker, dysleksi. Ved en Stortingsbeslutning ble senteret i 1992 landsdekkende spesialpedagogisk kompetansesenter. Nye oppgaver var da å yte tjenester overfor barnehager, skoleverket og PP-tjenesten innen kompetanseutvikling, kompetansespredning og rådgivning, samt forskning. Budsjet og oppdrag kom direkte fra Statped. Allerede i 1995 kom imidlertid en viktig endring – senteret ble lagt inn under den nyfusjonerte (per sommeren 1994) Høgskolen i Stavanger. Midlene til senteret blir dermed, fom 1995, tildelt over høgskolens budsjett, og vi fikk ikke lenger egne oppdragsbrev. Vår nye rolle som del av høgskolen ble klargjort i 2 brev fra 1995 fra Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartement: "Departementet forutsetter at kompetansesenterfunksjonene skal videreføres i samme omfang som i 1994". Samarbeidsavtalen fra 2000 viser til at "en intensjon med denne organiseringen har vært å knytte sterkere bånd mellom det statlig spesialpedagogiske støttesystemet og høyere utdanning og forskning". I avtalen fra 2000 er det enighet om at inntil 50% av ressursene skal brukes til FoU.

Våre viktigste oppgaver innen Statped-systemet har vært forskning på dysleksi/lese- og skrivevansker; diagnostisering av elever med store lese-/skrivevansker; formidling (fra kursvirksomhet på landsbasis til undervisning og veiledning ved universitetet) og samarbeid med andre Statped-sentre.

Avtalen mellom Statped og Lesesenteret ble avviklet per 01.01.2012, slik Stortingsmelding 18, *Læring og fellesskap*, la opp til. Det at Lesesenteret gikk ut av Statped og skal "rendyrkes som nasjonalt senter" (jf stortingsmelding 18), gjelder i hovedsak det organisatoriske; Lese- og skrivevansker vil forbli et svært sentralt faglig felt også fremover. Vi har spisskompetanse på dysleksi og

lese-/skrivevansker. Vi har i mange år drevet – og skal fremdeles drive – forskning på dette feltet, vi har hatt et landsdekkende ansvar, og vi har et stort ansvar innad i universitetet på dette feltet (både i grunntutdanning [førskolelærerutdanning, grunnskolelærerutdanning], i kompetanse for kvalitet, i mastergradsstudier i spesialpedagogikk og lesevitenskap, samt i doktorgradsutdanningene).

I oppdragsbrev 2013 fra Utdanningsdirektoratet til de nasjonale sentrene står nå følgende:

PPT som målgruppe for fire senter

*I Meld.St. 18 (2010-11) **Læring og felleskap** foreslås det at Nasjonalt senter for matematikk i opplæringen, Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) får oppgaver knyttet til det spesialpedagogiske feltet med PP-tjenesten som ny målgruppe. Det er nødvendig å avklare rolle- og oppgavefordelingen mellom de fire sentrene*) og STATPED og utvikle modeller for samarbeid og samordning mellom disse statlige aktørene. Et viktig aspekt er kommunikasjon med PPT og aktørenes rolle i kompetanseutviklingen av PPT-ansatte. Direktoratet vil komme tilbake til oppdrag og oppstart for dette arbeidet i 2013.*

*) Gjelder i tillegg det nye Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning (Universitetet i Stavanger).

Del av Universitetet i Stavanger

Som nevnt ble tidligere Senter for leseforskning i 1995 lagt inn under daværende Høgskolen i Stavanger, i første omgang direkte under høgskolestyret, dernest, fra og med overgangen til universitet i januar 2005, underlagt Det humanistiske fakultetet. I avtalene som skriver seg fra 1995 heter det blant annet at "fag-personalet ved sentrene må inngå i den ordinære arbeidsplanlegging og oppgavefordeling ved høgskolen når det gjelder virksomhet som ikke ligger under ansvarsområdet for styret for de landsdekkende

kompetansesentrene. Tilsatte med arbeidsoppgaver ved sentrene er på vanlig måte tilsatt ved høgskolen og forutsettes [...] å kunne ha ordinære faglige oppgaver ved høgskolens forskjellige avdelinger."

Siden 1995 har Lesesenteret også blitt tildelt stillinger og ressurser fra høgskolen/universitetet for å kompensere for denne type oppgaver. Vi er i dag i stadig større grad engasjert i undervisning og veiledning på alle nivå (fra grunn- til doktorgradsstudier), samt i styrer og utvalg (senterleder er del av fakultetets ledergruppe, vi har medlemmer i fakultetsstyre og diverse andre råd og utvalg). Senteret har en tilsatt senterleder som har både faglig og administrativt ansvar. I forhold til universitetsspesifikke oppgaver (undervisning, forskerutdanning, veiledning) er senterleder underlagt fakultetets dekan. Fra og med høsten 2011 har senteret også fått et senterstyre (i stedet for det tidligere senterrådet).

Nasjonalt senter

Som et ledd i tiltaksplanen for å styrke leseopplæring og leselyst på nasjonalt plan, bestemte departementet i 2003 at det skulle etableres et Nasjonalt senter for leseopplæring i tilknytning til det tidligere Senter for leseforskning. Fra og med januar 2004 fikk vi dermed ytterligere en ny funksjon, og nytt navn på senteret ble Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (kortform: Lesesenteret). Det ble utarbeidet et eget mandat for denne virksomheten og tildelt egne midler. Den nye oppgaven ble etablert som et "§ 18-tiltak" (senere § 1.4), med departementet selv som styre. I og med omleggingen av den sentrale utdanningsadministrasjonen, ble styringsansvaret for "§1.4-tiltaket" i 2005 overført til Utdanningsdirektoratet, som tildeler øremerkede midler til Universitetet i Stavanger.

Stadig flere nasjonale sentre har kommet til siden 2003, og disse har på ulike satsingsområder nøkkelroller for å utvikle kvaliteten på opplæringen: I tillegg til for lesing, fins det nasjonale sentre for kunst og kultur i opplæringen, fremmedspråk, nynorsk, naturfag, flerkulturell opplæring

(NAFO), matematikk, skriving og læringsmiljø. Til sammen utgjør vi et aktivt nettverk av nasjonale sentre i utdanningen. Lesesenteret samarbeider i særlig grad med Skrivesenteret, Nynorsk-senteret, Matematikksenteret, Fremmedspråk-senteret og NAFO.

Organisering av Lesesenteret

Senterleder: Åse Kari H. Wagner. Senterleder har faglig, administrativt og økonomisk ansvar for hele virksomheten.

Det er etablert referansegrupper for de ulike arbeidsområdene:

Referansegruppe for forskning: Atle Skaftun (koordinator), Elin K. L. Reikerås, Per Henning Upstad, Oddny J. Solheim, Ingrid Nielsen, Finn Egil Tønnesen, Åse Kari H. Wagner

Referansegruppe for undervisning og veiledning: Kjersti Lundetræ (koordinator), Toril F. Hoem, Atle Skaftun, Åse Kari H. Wagner

Referansegruppe for Nasjonalt senter: Margunn Mossige (koordinator), Vibeke Rønneberg, Margaret Monica G. Mitchell, Nina N. Gabrielsen, Margaret Klepstad Færevaag, Trond Egil Toft, Åse Kari H. Wagner

Referansegruppe for prøveutvikling/leseundersøkelser: Oddny J. Solheim (koordinator), Ragnar G. Solheim, Egil Gabrielsen, Bente Walgermo, Åse Kari H. Wagner

Referansegruppe for kurs og annen utadrettet virksomhet: Hildegunn Støle, Monica G. Mitchell (koordinatorer), Åse Kari H. Wagner

Administrativt personale deltar når nødvendig.

Utadrettet virksomhet, formidling og kommunikasjon

a. Kursvirksomhet, etterutdanning

Kurs

Lesesenteret har arrangert to kursrekker i sentrale byer rundt om i landet. En kursrekke knyttet til lese- og skrivevansker og en kursrekke om lesing på ungdomstrinnet og i videregående skole.

Vi planlegger også to nye kursrekker som skal holdes våren 2013. En kursrekke knyttet til begynneropplæringen og en kursrekke rettet mot barnehage med temaet, språkstimulering.

Et etterutdanningstilbud for lærere i videregående skole (Lesing, læring og vurdering) er utviklet som et av Utdanningsdirektoratets «Kompetanse for kvalitet»-tilbud. Det starter i januar 2013, og er nettbasert med tre samlinger.

Lesesenterets ansatte har hatt diverse oppdrag som foredragsholdere på egne eller andres samlinger/kurs: Margunn Mossige og Kristine Skjæveland (Høyanger, vår, heldag), Anne Elisabeth Dahle (Oslo, oktober, to dager), Anne Mangel (Tønsberg, desember, halv dag) og Arne Olav Nygard (Stavanger, desember, halv dag) er noen eksempler.

Nasjonale konferanse

Den årlige nasjonale lesekonferansen ble avholdt i Stavanger Forum 26. og 27. mars. Konferansen belyste spesielt læring i skolen, der temaet

var Hva har du lært på skolen i dag? Om lesing, læring, kartlegging og vurdering. Konferansen samlet 500 delegater fra skolesektoren. Konferansen bød på 22 foredragsholdere/paneldebattanter, derav 12 fra Lesesenteret.

Ansvarlige: Jostein Tollaksen, Kjersti Lundetræ, Hildegunn Støle, Ida Buch-Iversen, Trond Egil Toft.

Lesing er...

I 2011 ble kursrekka Lesing er omarbeidet fra å være en kursrekke med oppmøte til å bli et nettbasert kurs. Kurset strakk seg fra september 2011 til april 2012, og det var ingen krav til fysisk oppmøte. Kursmaterialet ble formidlet som forelesninger tatt opp på film og gjort tilgjengelig til påmelde deltakere via læringsportalen It's learning. Både inviterte fagpersoner og fagpersoner fra Lesesenteret har deltatt som forelesere. Lærestoffet ble formidlet gjennom forelesninger på nett og gjennom litteratur. I tilknytning til hvert emne bidro kursdeltakerne til refleksjoner, diskusjoner og erfaringsdeling på tvers av de deltagende skolene på It's learning. Kurset fikk gode tilbakemeldinger, og vi planlegger å starte opp en ny runde høsten 2013.

Ansvarlige: Lise Helgevold, Arne Olav Nygard.

Ny GIV

Ny GIV er et treårig prosjekt med mål å øke andelen av elever som fullfører og består videre-

gående opplæring, gi kompetanseheving til den enkelte lærer, kompetanseutvikling i skolene og skape varige samarbeidsrelasjoner mellom kommuner, fylkeskommuner og stat.

I 2012 er det gjennomført 35 dager Ny GIV-skole- ring med til sammen 1400 deltakere fra ungdomstrinnet og videregående skole. Lesesenteret har hatt fem personer som har deltatt med både administrative og faglige oppgaver.

Ansvarlig: Margunn Mossige

Lesing i yrkesfag

Sammen med Universitetet i Agder og Høgskolen i Telemark har Lesesenteret utviklet og tilbudt skolene et etterutdanningskurs i henhold til spesifikasjoner fra Utdanningsdirektoratet. Kurset går over fire dager med mellomarbeid og veiledning.

Resultater: Kurset er annonsert i Kristiansand og Porsgrunn, men er avlyst begge steder på grunn av manglende påmelding. Planlagt kurs i Stavanger 2013 er derfor gjort mindre (3 dager) og billigere, i håp om bedre påmelding. Komplette kursopplegg og innhold er lagt på Lesesenterets nettsider. Samarbeidet med de andre UH-institusjonene har vært godt og bidratt til kompetanseheving for alle parter.

Ansvarlige: Kristine Gilje Skjæveland, Margunn Mossige og Hildegunn Støle

Diverse barnehage-/skoleutviklingsprosjekter

Skoleutviklingsprosjekt i Namdalen

Lesesenteret har siden 2010 samarbeidet med Indre og Midtre Namdalen om et skoleutviklingsprosjekt der målet er å bistå skolene i regionen i arbeidet med å videreutvikle skolens praksis knyttet til leseopplæring. Våren 2012 har vi bidratt med et to-dagers kurs med fokus på lesing av skjønnlitteratur og litterære samtaler. Målgruppen for kurset var 130 lærere og PPT-ansatte

fra hele grunnskolen.

Ansvarlige: Toril Frafjord Hoem Vibeke Rønneberg og Atle Skaftun

Leselos

Leselos er et verktøy for undervisningsplanlegging av leseopplæring i alle fag i skolen og for systematisk observasjon av elevenes leseferdigheter. Arbeidet med å videreutvikle materialet pågår kontinuerlig. Ved årsslutt i 2012 ble det innledet et samarbeid med Vokal om å lage en versjon av Leselos integrert i deres system.

Spredningsarbeidet skjer gjennom kurs og orienteringsmøter, ute i kommuner, på skoler og på Lesesenteret. Mye av den utadrettede aktiviteten har dette året vært oppfølging av kommuner/skoler som har igangsatt implementeringsarbeid.

Ansvar: Lise Helgevold, Jostein Tollaksen, Trond Egil Toft.

Ny norsk staveprøve

En ny norsk staveprøve er utvikla ved Lesesenteret. Prøven er lagt til rette som en orddiktat og rettleidningshefte, og er normert og standardisert for 3. - 10. årstrinn i den norske skolen. Prøven kan benyttes som en screeningprøve, men er primært lagt til rette for å kunne gi mer diagnostisk informasjon i sammenheng med stavevansker.

Stavevansker, som en side ved mer omfattende skriftspråklige vansker, har også vist seg å være den siden av vanskene som er mest vedvarende og vanskeligst å intervenere. En viktig intensjon med denne prøven er derfor at det skal være mulig å oppdage en elev med stavevansker på et tidlig tidspunkt, og at det skal være mulig å sette fingeren på hva vanskene egentlig går ut på. I skolen møter vi mange elever som sliter med rettskrivingen, og jo tydligere vi klarer å avgrense kjernen av stavevansker hos den enkelte, desto mer eksplisitt kan vi være i utarbeiding av tiltak, og desto bedre resultat kan vi forvente.

Alle prøveordene i diktaten er nøye utvalgte, for å dekke ulike sider ved norsk ortografi. Det grunnleggende og systematiske valget av prøveord er gjennomført for at vi, gjennom en analyse av elevene sine prøveresultat, mer detaljert skal kunne forstå grunnlaget i elevene sine staveferdigheter, og/eller betre skal kunne avgrense eventuelle stavevanskar.

Prøven og rettleidningsheftet er utformet av Astrid Skaathun, mens utprøving og statistisk bearbeiding er utført under ledelse av Oddny Judith Solheim

BaCuLit

Lesesenteret har i dette EU-prosjektet samarbeidet med fagmiljø i Nederland, Sverige, Tyskland, Ungarn, Romania og Portugal for å utvikle og skrive en læreplan for leseopplæring i alle fag. Læreplanarbeidet er under avslutning og implementeringsarbeidet er igangsatt i flere av landene. Prosjektet har vært treårig og ble avsluttet ved årsslutt 2012.

Les mer om BaCuLit i kap. 5.d

Ansvarlige: Lise Helgevold, Ragnar Gees Solheim

SAK-samarbeid mellom UiS ved Lesesenteret og Senter for atferdsforskning og HSH om Haugalandsløftet

UiS og Høgskolen Stord-Haugesund fikk tildelt SAK-midler (Samarbeid, Arbeidsdeling og Konsentrasjon) for 2012, til samarbeid mellom Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Senter for atferdsforskning og HSH knyttet til Haugalandsløftet. Vi har sett på muligheter for samarbeid videre, og konkludert med at kompetanseheving i form av masterutdanning i spesialpedagogikk vil være et aktuelt SAK-område videre.

Haugalandsløftet har synliggjort et behov for mastergradskompetanse hos PP-tjenesten i de aktuelle kommunene og hos ansatte i skoler og barnehager. Vi har bedt UiS og HSH om å utrede

muligheten for å gi mastergradsutdanning via kombinasjonen desentralisert undervisning og e-læring.

b. Diagnostisering, rådgiving, konsulentvirksomhet

Diagnostisering

Utredning av elever med svært alvorlige lese- og skrivevansker/dysleksi er en sentral arbeidsoppgave innen senterets spesialpedagogiske virksomhet. Lesesenteret var fram til januar 2012 et landsdekkende spesialpedagogisk kompetansesenter med mandat til å bistå PPT i kommuner/fylkeskommuner i elevsaker der PPT hadde behov for hjelp. Fra og med 2012 er ikke Lesesenteret lenger en del av Statped. I påvente av nytt mandat for PPT har imidlertid denne delen av virksomheten fortsatt i 2012.

Elevene som kommer til Lesesenteret er på forhånd utredet av PPT på hjemstedet. Dersom elever utredet av PPT har fått spesialundervisning over tid, men ikke oppnådd positiv utvikling, kan PPT henvise eleven til videre utredning ved Lesesenteret. Søknadsskjema er lagt ut på Lesesenterets nettsider, men kan også fås ved direkte henvendelse.

Diagnostisering av elever ved Lesesenteret strekker seg over to dager, og både eleven selv og foresatte deltar aktivt. Det søkes å få et helhetlig bilde av elevens sterke sider, elevens vansker samt faktorer som kan fremme en positiv lese- og skriveutvikling. Det er også sentralt i utredningen å styrke motivasjon og tro på mestring og videre utvikling hos både elev og foresatte.

Senteret har utarbeidet ulike spørreskjema for å kvalitetssikre arbeidet som utføres i forbindelse med elevutredningene. Det sjekkes om kommunen er fornøyd med arbeidet som er utført ved Lesesenteret, hvordan rådene i rapportene utarbeidet ved Lesesenteret er mottatt, og om arbeidet vårt har ført til endringer i elevens opplæringstilbud. Etter 7 måneder sjekkes det også

om rådene våre har ført til en positiv utvikling i elevens leseferdighet.

Lesesenteret har t.o.m. 2012 tillatelse fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS til å benytte data fra elevutredningene og spørreskjemaene i forskning dersom foresatte har gitt skriftlig tillatelse til dette. Materialet kan gi viktig informasjon om barn og unge med svært alvorlige lesevansker og om tiltak for å forbedre leseferdigheten til denne elevgruppen.

13 elever ble henvist til Lesesenteret i løpet av 2012 fra 7 fylker (Rogaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Hordaland, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Finnmark). Tre henvisninger ble avslått. 7 elever ble utredet i løpet av 2012, og 7 elever står på venteliste per 31.12.2012. Kapasitetsmessige årsaker ligger til grunn for at ikke alle henviste elever har fått tilbud om utredning i løpet av 2012.

Generell rådgiving

Lesesenteret gir råd og veiledning til foresatte, lærere, ansatte ved PPT og skoleadministrasjon m.m. i spørsmål innenfor områdene språk, lesing, skriving, kartlegging og lese- og skrivevansker. Henvendelsene er stort sett på telefon og mail. Disse henvendelsene registreres ikke verken i forhold til omfang eller tema.

c. Informasjon og kommunikasjon

Lesesenteret på nett

www.lesesenteret.no

Lesesenterets nettsider - www.lesesenteret.no - inneholder leseressurser og aktuelt nyhetsstoff knyttet til lesing for Lesesenterets målgrupper, det være seg førskolelærere og lærere, UH-sektoren, spesialpedagoger, og andre. Sidene benyttes også som markedsføringskanal for kurs, konferanser og faglitteratur/trykksaker fra Lesesenteret.

Nettsidene har hatt ca 140 000 besøkende i 2012, noe som er en økning fra ca 115 000 i 2011. Bruken av sidene har vært jevnt stigende siden vi startet denne type måling i 2007.

Bruken størst i Rogaland, Oslo og Hordaland, mens den er minst i Buskerud, Vestfold og Akershus.

Fylke	% andel brukere fordelt på fylker
Rogaland	12,24
Oslo	8,48
Hordaland	6,87
Finnmark	6,71
Troms	6,65
Sogn og Fjordane	5,66
Sør-Trøndelag	5,27
Nordland	5,06
Vest-Agder	4,80
Telemark	4,35
Nord-Trøndelag	4,31
Møre og Romsdal	4,13
Oppland	4,08
Østfold	3,93
Aust-Agder	3,87
Hedmark	3,86
Buskerud	3,63
Vestfold	3,31
Akershus	2,80

Antall nettbaserte ressurser har økt sterkt i 2012, spesielt gjelder dette ressurser som retter seg mot videregående skole. Dette er bl.a. som resultat av Ny GIV.

Sosiale medier

Lesesenteret publiserer alle nyheter fra nettsidene, samt videreformidler annet relevant lesestoff via sin Facebookside. I løpet av 2012 er det blitt over 650 som liker Lesesenteret på Facebook. Potensialet er mye større, og dette vil bli en viktig kanal i årene som kommer. Statistikken viser at artikler fra nettsidene som spres via Facebook blir lest.

www.timss-pirls.no

I forbindelse med offentliggjøringen av resultatene fra PIRLS 2011 i desember 2012 ble resultatene også publisert på www.timss-pirls.no. Dette er i stor grad et statisk nettsted der presse, forskere og andre interesserte finner stoff og historikk relatert til PIRLS.

www.noles.no

www.noles.no er et eget nettsted som ivaretar behovet Nolesnettverket har for å utveksle informasjon i forbindelse med og mellom samlinger. Nettstedet driftes av koordinatorene av Nolesnettverket. Se mer om NOLES i kap. 1.d

Mediedekning

Mer enn 173 saker i norske medier er relatert til aktiviteter ved Lesesenteret i Norge i 2012. 126 av disse er i forskjellige nettmedier. Tallene baserer seg på medieovervåknings-tjenesten Retriever.

Kontakt med sektoren

Våren 2012 gjennomførte Utdanningsdirektoratet en brukerundersøkelse blant skoler og skoleeiere der bl.a. brukertilfredshet og kjennskap til de nasjonale sentrene ble målt.

Undersøkelsen viser at det er store forskjeller i hvor mange som bruker sentrene, men det er gledelig å se at Lesesenteret kommer best ut både på barnetrinnet og ungdomstrinnet når det gjelder brukere av sentrene. Ca 40 % av alle skoler og skoleeiere på disse trinnene har hatt kontakt med Lesesenteret de 2 siste årene. Tallet er noe lavere for videregående opplæring (25 %), noe som er naturlig da dette er en relativt ny målgruppe for senteret.

Selv om det også er gledelig å se at 44 % av skolene som har vært i kontakt med Lesesenteret i stor grad er tilfreds med det senteret leverer, er

det her rom for forbedringer. Lesesenteret kommer også her best ut av de nasjonale sentrene. Bare hos 1 % har leveransen i liten grad svart til forventningene. 53 % av skoleeierne er i stor grad fornøyd, mens her er det 3 % som i liten grad er fornøyd. Dette kan ha sammenheng med at senteret jevnlig sier nei til å ha kurs/samlinger i enkeltkommuner.

Tendensen gjentar seg når det gjelder bruk av senterets nettsider. Her er det 77 % av ladets skoler som oppgir at de bruker nettsidene. Av disse er det 30 % som gjør dette minst en gang hver måned.

d. Måloppnåelse i forhold til Utdanningsdirektoratet

Virksomheten som nasjonalt senter blir bestemt av mandatet som ble gitt i forbindelse med etableringen i 2004/nye mandat fastsatt av Kunnskapsdepartementet november 2010, og oppdragsbrev for 2012-13 fra Utdanningsdirektoratet. Mandatene gir de overordnede føringene for sentrenes oppgaver og aktiviteter. Ut fra sentrale statlige satsinger gir Utdanningsdirektoratet i det årlige oppdragsbrevet prioriteringer innenfor strategiplanene og mandatene. I oppdragsbrevet pålegges alle de nasjonale sentrene en del felles oppgaver, samt at de enkelte sentrene gis spesifikke oppgaver. I det følgende refereres oppgavene punktvis, tilsvarende oppdragsbrevet, og i tilknytning til hver oppgave nevnes så senterets arbeid som har vært spesielt viktig i arbeidet med oppgaven.

Oppgaver som ikke er direkte knyttet til oppdrag (men som like fullt er høgst relevante) vil bli beskrevet i andre kapitler av årsmeldingen.

Læreplanarbeid

- Bistå direktoratet i justering og videre-

utvikling av læreplaner og veiledninger til læreplaner for fag

- » Deltakelse i responsgruppe for revisjon av læreplaner i norsk

Lesesenteret har deltatt i responsgruppen for revisjonsarbeidet av norskplanen i Kunnskapsløftet.

Ansvarlig: Lise Helgevold

- » Deltakelse i tverrfaglig arbeidsgruppe for kompetanseprogram i 42-10 (reviderte læreplaner i engelsk, matematikk, naturfag, norsk, samfunnsfag)

Vi har spilt inn person fra Lesesenteret som skal delta i arbeidsgruppa, og venter på nærmere presiseringer av oppdraget.

- Bidra til utvikling av veiledninger og støttemateriell til læreplaner for de gjennomgående fellesfagene og valgfag for ungdomstrinnet, som skal være tilgjengelig via direktoratets og sentrenes nettsteder

Lesesenteret har fått hovedansvar blant de nasjonale sentrene for å etablere ressurside til valgfaget «Demokrati i praksis». Arbeidet er i gang. Eksterne bidragsytere er kontaktet, med forespørsel om bidrag i forbindelse med aktuelt materiell; bøker og filmer. Nettside publiseres i januar 2013, med påfølgende mulighet for andre nasjonale sentre å lenke sine aktuelle ressurser og utdanningsopplegg til nettsiden. Våren 2013 brukes til å etablere en gjennomarbeidet nettressurs, med et godt utvalg praksiseksempler / utdanningsopplegg. Faget igangsettes høsten 2013.

Ansvarlige: Jan Inge Reilstad og Trond Egil Toft

- Bistå direktoratet i implementeringen av reviderte læreplaner i fellesfagene og læreplaner i valgfag med tilhørende veiledningsmateriell.

Ingen oppdrag foreløpig på dette punktet.

- Utvikle, systematisere og formidle gratis ressurser og støttemateriell i grunn-

opplæringen

- » Prioriterte innsatsområder er grunnleggende ferdigheter i hele grunnopplæringen med særlig vekt på yrkesfaglige utdanningsprogrammer i VG1 og VG2 - fellesfag; fellesfag og programfag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer i VG1 og VG2; elevvurdering.

Bok i bruk på nett

Arbeidet med bok i bruk ble startet opp igjen høsten 2012. Fire ansatte har nå dette som en del av sine arbeidsoppgaver. Ny skjønnlitteratur blir lest i barnehager og skoleklasser og de ulike leseerfaringene presenteres som metodiske tekster på våre nettsider. Dette året har vi publisert til sammen 16 bok i bruk-tekster, der 7 er publisert i høstsemesteret. Publiseringene er fordelt slik: Barnehage: 2, 1.-4.trinn: 6, 5.-7. trinn: 3, 8.-10.trinn: 1 og VGO: 4.

Ansvarlig: Monica G. Mitchell

Leseglederne

Gruppen med leseledere, lærere med videreutdanning i lesing som formidler ny og aktuell barne- og ungdomslitteratur til skoler mm., er tilbakeført til Lesesenteret gjennom samarbeidsavtale med Rogaland fylkesbibliotek. Tilbudet er distribuert til barnehager, skoler og bibliotek i Rogaland gjennom Den kulturelle skolesekken og lesesenterets nettside. Det er rekruttert tre nye leseledere blant tidligere studenter på Kompetanse for kvalitet: Lesing 1 og 2. Vi har hatt en samling, og har deltatt på IBBY. Vi vil fortsette å ha faglige samlinger en gang i halvåret der Lesesenteret har faglig og økonomisk ansvar.

Leseglederne blir hovedsaklig benyttet av skoler, de formidler til elever i klasserommet, foreldre på foreldremøter, eller til skolens ansatte – lærere, miljøarbeidere, SFO-ansatte - på personalmøter. De blir også brukt av Lesesenteret til studenter og i forbindelse med NyGiv.

Leseglederne har også, men i mindre grad, fått oppdrag i barnehager og på helsestasjoner. Lesegledernes nytteverdi ligger i at de åpner bøker og skaper gode litteraturopplevelser, og at de hjelper med å formidle ny litteratur. Siden Lesesenteret tror på at dette bidrar til videre interesse for bøker og lese lyst, er det i vår interesse at leseglederens aktivitet opprettholdes – og gjerne styrkes.

Ansvarlig: Hanne Egenæs Staurseth

Materiell Ny GIV og FYR

Særskilt materiell er utarbeidet for NyGIV: Skrivetrappa (Mossige) og Læringsstrategier i flere fag (Mossige og Skjæveland). I tillegg til disse får NyGIV-deltakerne eksisterende materiell fra Lesesenteret. Det betyr at omtrent 1500 lærere har fått heftene våre i 2012.

NyGIV har egen side på Lesesenterets nettside med ressurser som lenker, presentasjon av samtlige foredrag fra alle fem skoleringsdager, samt ressurser utarbeidet av lærerne selv som er sortert, kvalitetssikret og publisert av oss. Lesesenterets sider blir promotert på NyGIV-samlingene og ser ut til å ha blitt en populær ressurs hos lærerne.

FYR-delen av NyGIV er også nevnt på våre nettsider, men foreløpig har vi bare en lenke til Skriventerets presentasjon av FYR-opplegg laget av lærere (norsk yf vgo). FYR-lærerne med norsk (19 personer) har fått Lesesenterets hefte «Fagbok i bruk i alle fag i videregående skole».

Ansvarlig: Hildegunn Støle

Materiell ungdomstrinnsatsingen

Lesesenteret har utviklet en rekke dokumenter for ungdomstrinnsatsingen som er publisert på www.udir.no/Utvikling/Ungdomstrinnet. For det første er det skrevet et kapittel om lesing som inngår i kapittel 5 i Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2012 –

2017. Her defineres lesebegrepet og lesing som grunnleggende ferdighet, og det gjøres rede for hva god lesing på ungdomstrinnet består i. Som et vedlegg til kapittel 5 i rammeverket, er det også utarbeidet et teoretisk bakgrunnsdokument om lesing. Dette bakgrunnsdokumentet er ment som en utviding og en utdyping av teksten i kap 5. I tillegg er det laget et dokument der god praksis når det gjelder leseundervisning er beskrevet. Etter beskrivelsen følger en rekke eksempler på god lesing ut fra ulike perspektiver. Det er også utarbeidet en ressursoversikt over fagstoff og pedagogiske ressurser.

Ansvarlige: Toril Frafjord Hoem og Vibeke Rønneberg

Materiell Lesing i yrkesfag

Komplett kursopplegg og innhold er lagt på egen nettside, deriblant heftene

- Skjæveland & Mossige: Læringsstrategier i flere fag. Praktiske eksempler for ungdomstrinnet og videregående skole,
- Bunting & Wåle: Vurdering – avgjørende for at elevene skal lære
- Witsø & Stousland: Om kompetansemål, planlegging og overgang til arbeidsplan

Materiell barnehage

- **Lage en oversikt over eksisterende pedagogiske ressurser i barnehage med relevans for Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Samarbeid med alle de nasjonale sentrene**

Arbeidet med å utvikle materiell for barnehage foregår kontinuerlig. I løpet av året har vi publisert ulike tekster på nett, alt fra mer omfattende rapporter fra utviklingsarbeid i barnehagen til kortere tekster om generell språkstimulering. Noen eksempler på slike tekster er en rapport fra leseprosjektet Les den en gang til, gjennomført i flere barnehager i Stavanger kommune. Teksten Ein språkstimulerande pinne i Ølensjøen FUS barnehage forteller om et konkret metodisk

arbeid knyttet til språkstimulering og den noe mer omfattende teksten som rapportere fra et naturfaglig språkstimuleringsprosjekt der skrukke-troll er sentrale, «Fukt, mørker och skrymslen dit solen aldrig når» - et naturfaglig språkstimuleringsprosjekt.

Ansvarlig: Monika G. Mitchell

Samarbeid om nettsider/nettportal

- **Sentrene skal samarbeide med direktoratet om innhold i den nye visningen av læreplaner på udir.no**

Utdanningsdirektoratet har i 2012 lansert ny visning av læreplaner på nett. På nettstedet udir.no Det har vært ønskelig at de nasjonale sentrenes ressurser skulle være tilgjengelige på en eller annen måte fra læreplanene. Etter å ha vurdert forskjellige løsninger for å tilgjengeliggjøre ressursene på udir.no (bl. a. ble utveksling av metadata forkastet), falt man ned på en løsning med mer generelle lenker til sentrenes nettsteder, tilpasset aktuell læreplan. Lesesenteret leverte i 2012 en liste av lenker til ressurser på egne nettsider. Denne brukes som lenker til ressurser innen aktuelle læreplanvisninger.

- **Sentrene skal videreføre samarbeidet om utvikling og publisering av nettbaserte tjenester.**

Lesesenteret samarbeider med Nynorsksenteret og Skrivesenteret om nettsted for NOLES-nettverket.

I forbindelse med innføring av nye valgfag i ungdomsskolen har sentrene fått i oppdrag å lage en samling av ressurser til hvert fag. Lesesenteret har hovedansvar for faget Demokrati i praksis. (Se beskrivelse lenger bak i dette kapitlet.) Sentrene utveksler informasjon om og lenker til aktuelle nettbaserte ressurser.

Som en del av ungdomsskolesatsingen lager Lesesenteret nettbaserte leseressurser som publiseres på udir.no og på lesesenteret.no

Fagdidaktisk virksomhet og kompetanseutvikling

- **Bidra med støtte, veiledning og vurdering for å styrke fagdidaktisk virksomhet og utvikling på sentrenes fagområder**
  - » Bistå skoleeiere i kvalitetsutviklings-tiltak
  - » Ta initiativ til kvalitetsutviklingstiltak i samarbeid med skoleeiere og UH-sektoren/lærerutdanningen

I og med at Lesesenteret også fungerer som et ordinært institutt i det humanistiske fakultetet, og har undervisning og veiledning på alle nivå (jf. kap. 2), er vi også involvert i en lang rekke kompetanseutviklende videreutdanningstilbud. Her vises til Lesing i yrkesfag (LYF), omtalt like ovenfor; Lesing, læring og vurdering (Kompetanse for kvalitet, 15 stp), omtalt i kap 2.a, Lesing 1 og Lesing 2 (Kompetanse for kvalitet, à 30 studiepoeng), også omtalt i kap. 2.a.

Av etterutdanningstilbud har vi Lesing er...-kurs, vår årlige nasjonale konferanse, kursrekker i regi av Lesesenteret i sentrale byer rundt om i landet, Leselos-samarbeid med en rekke kommuner og regioner (alt omtalt i kap. 1.a), med mer.

Her tar vi også med barnehagefeltet:

I samarbeid med de andre sentrene har vi planlagt felles konferanse høsten 2013. Vi har også bidratt med tekst i tidsskriftet Naturfag, samt hatt innlegg på Naturfagsenterets nasjonale Forskerfrøkonferanse.

Studien 5-6-åringers muntlige fortellerkompetanse er videreført (se under doktorgrads-prosjekt, kapittel 3.d), og boka LeseFrø: Språkstimulering gjennom leseaktiviteter i barnehagen er publisert på dansk (2012). Vi har drevet kursvirksomhet, praksisveiledning og produsert materiell – med utgangspunkt i begge de nevnte prosjektene.

I tillegg har Stavangerprosjektet, Det lærende barnet, gitt en hel rekke kurs – innenfor områdene språklig, matematisk, motorisk og sosial utvikling i førskolealder, og lesing, skriving og regning i skolealder. Det har også vært gitt fordypningskurs, bla om flerspråklige barn. I tillegg har vi mottatt besøk fra grupper/institusjoner utenfor

Stavanger som har vært interessert å lære mer om prosjektet – blant annet Oslo kommune. Vi vurderer nå hvordan vi kan få til spredning av kompetansehevingdelen i dette prosjektet. Se nærmere beskrivelse av Stavangerprosjektet i kap 3.c.

Arbeid mot UH-sektor

- **Gi støtte og veiledning til tilbyderne i UH-sektoren om kompetanseutvikling for lærere.**

Ny GIV

I Ny GIV har det vært intensjonen å få UH-sektoren med. Planen var først at UH gradvis skulle overta skolingene, men dette ble raskt tonet ned. Videre har UH vært invitert som deltakere, og det har vært noen få deltakere fra UH spredt ut over samlingene. Men det har ikke vært den oppslutning som Kdep ønsket fra UH, heller ikke i 2012, når sektoren skal forberede seg på ungdomstrinnsatsingen.

Ny GIV har brukt forelesere fra UH, ut over de nasjonale sentrene sitt personale.

Ansvarlig: Margunn Mossige

- **Drifte og lede nettverk for kompetanseutvikling mellom universiteter og høyskoler:**

Videreføre kompetansenettverket NOLES i samarbeid med Skrive- og Nynorsksenteret.

NOLES

NOLES ruller av gårde som før, med en samling per semester. Bak oss ligger en gjennomgang av grunnleggende ferdigheter i alle fag – med fokus på de ulike fagene underveis (siste samling med dette fokuset våren 2012). Den runden er nå nokså fullført, og planen framover er i større grad å fokusere på grunnleggende ferdigheter som felles utfordring for fagene. Vi tenker også at vi i større grad også skal ha et fokus på styresdokumenter og myndighetsnivået. Høstens

samling (2012) vendte blikket bakover mot den retoriske tradisjonen som holdepunkt for opplæring av språklige ferdigheter på dag 1, og dag 2 og framover med utgangspunkt i stadig nye rammer for arbeidet med grunnleggende ferdigheter i skolen.

Vi har også tenkt lenger fram, og i vårens møte (februar 2013) fokuserer vi på ungdomstrinnsatsningen, med rom for ulike nivå i satsningen som helhet: Myndigheter, NTNU som koordineringsinstans, og Lese- og skrivesenteret om sine ansvarsområder. Her ligger det til rette for å etablere kontakter og få innspill om behov og mye annet fra lærerutdannere som målgruppe for satsningen.

Tilbakemeldingene fra UH-sektoren tyder på at NOLES oppleves som en nyttig og faglig relevant arena for å utvikle kunnskap om de grunnleggende ferdighetene. Det kan virke som NOLES etablerer seg som et faglig møtested for utvikling av arbeid med grunnleggende ferdigheter.

- **Dokumentasjon, analyse og forskning**
  - » **Kjenne til og bruke relevant kunnskapsgrunnlag som f eks evalueringer, studier, statistikk og forskning i sentrenes arbeid for og i sektoren**

Forsknings- og utviklingsvirksomheten i den universitetsrelaterte delen av Lesesenterets virksomhet gir et godt grunnlag for denne delen av oppdraget. Vi viser her til kapittel 3.

- **Samle, systematisere og spre resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid til sektoren**

Vi arbeider kontinuerlig med spredning av forskningsresultater – både egen og andres forskning. Les mer om våre forsknings- og utviklingsprosjekt i kap. 3.

- **Bruke sentrenes kontaktflater i sektoren til systematisk å innhente og dokumentere erfaringer med implementering og bruk av læreplaner for fag**

Vi har ikke fått noen spesifikke oppdrag her.

Senterspesifikke oppgaver:

- **Oppgave 1: Videreføre arbeid med PIRLS 2011**

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) 2011

PIRLS 2011 er en videreføring av de to tidligere PIRLS undersøkelsene (2001 og 2006). Arbeidet i PIRLS 2011 startet høsten 2008, og 48 land har deltatt i PIRLS 2011. I tillegg til målgruppen på 4. trinn, har Norge også i 2011 tatt med et mindre utvalg elever på 5. årstrinn i PIRLS.

Våren 2012 ble det arbeidet med planlegging av analysearbeidet, slik at dataanalysene kunne starte umiddelbart etter at de nasjonale dataene ble tilgjengelige i slutten av juni 2012. Den internasjonale rapporten og den første norske rapporten ble presentert 11. desember 2012.

Se en fyldig beskrivelse av PIRLS i kap. 3.c

- **Oppgave 2: Utvikle nasjonale prøver i lesing for 5. trinn**

Nasjonale prøver

Utvikling av nasjonale prøver i lesing for 5. trinn innebærer utarbeiding av en årlig leseprøve inkludert vurderingsveiledning og annet veiledningsmaterieil. I 2012 har vi arbeidet med 3 prøver:

- 2011-prøven: Rapport basert på resultatene til alle elevene som gjennomførte den nasjonale prøven i lesing på 5. trinn i september 2011. Rapporten offentliggjøres på Utdanningsdirektoratets nettsider.
- 2012-prøven: Ferdigstilling av prøven inkludert vurderingsveiledning og utarbeiding av nytt veiledningsmaterieil.
- 2013-prøven: Utarbeiding av oppgaver, lokal pilotering (juni 2012) og nasjonal pilotering (september 2012).

Høsten 2012 har vi også arbeidet med å forberede og samle oss erfaringer når det gjelder pålegget om overgang fra papirprøver til elektroniske prøver. Dette arbeidet fortsetter i 2013.

Nasjonale prøver i lesing skal kartlegge i hvilken grad elevenes ferdigheter er i samsvar med kompetansemål i LK06 der lesing er integrert. De nasjonale prøvene skal primært gi styringsinformasjon til skolene og kommunene, men det er også forutsatt at prøvene skal komme til nytte for den enkelte elevs pedagogiske utvikling i samarbeid mellom lærer, elev og foresatte. Evalueringen av kvalitetsvurderingssystemet fra 2009 (Allerup mfl.) viste at 70% av kommunene mente at de nasjonale prøvene hadde hatt stor betydning for en positiv utvikling i kommunen. Det var færre lærere som sa det samme. Rapporten tydet på at resultatene fra nasjonale prøver primært ble brukt som grunnlag for screening og som styringsdata for skoleforvaltning og rektorer. Resultatene ble i mindre grad i brukt for å tilrettelegge undervisning for enkeltelever. Forhåpentligvis vil det siste årets arbeid med å utvikle nye veiledninger og gi lærerne raskere tilbakemelding, gjøre at flere lærere tar i bruk den informasjonen de kan få gjennom nasjonale prøver.

Prosjektansvarlig: Oddny Judith Solheim

Prosjektmedarbeidere året 2011: Bente Rigmor Walgermo, Atle Skaftun, Elisabeth Brekke Stangeland, Aslaug Fodstad Gourvennec, Jostein Tollaksen og Chi Thon

- **Oppgave 3: Utvikle kartleggingsprøver i henhold til avtale med Utdanningsdirektoratet.**

Kartleggingsprøver

Revidering av kartleggingsprøver i lesing på 1. – 3. trinn

Lesesenteret mottok like før nyttår 2011 kontrakt på revisjon, utvikling og utprøving av kartleggingsprøvene i lesing på 1.-3 trinn. Reviderte prøver skal gjennomføres første gang våren 2014.

Som første ledd i revideringsprosessen samlet vi våren 2012 inn data på oppgavenivå på de eksisterende kartleggingsprøvene på 1., 2. og 3. trinn fra et representativt utvalg elever. Resultatene fra denne piloteringen er samlet i en rapport der en både ser på hvordan resultatene har endret gjennom årene prøvene har vært gjennomført, og undersøker kvaliteten på prøveledd og delskalaer slik de fremstår våren 2012. Vi har arbeidet med å utvikle nye illustrasjoner, prøveledd og delskalaer, og disse har vært prøvd ut i lokale piloteringer våren 2012 og høsten 2013.

Kartleggingsprøvene i lesing er obligatoriske på 1., 2. og 3. trinn, og skal avdekke behov for individuell oppfølging og tilrettelegging på individ- og skolenivå. Prøvene skal gi informasjon til lærere, elever, foreldre og skoleledere om områder som de svakeste elevene må jobbe videre med og være et grunnlag for å gi elevene bedre tilpasset opplæring. Evalueringen av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet (Allerup mfl.) 2009) viste at et stort flertall av lærerne synes kartleggingsprøvene gir et godt bilde av kompetansen til de svakeste elevene og hvilke områder de svakeste elevene må jobbe videre med. Lærerne fremhever også at resultatene kan brukes formativt i den daglige undervisningen.

Prosjektansvarlige: Bente Walgermo og Oddny Judith Solheim

Prosjektmedarbeidere året 2011: Ida Buch Iversen, Anne Elisabeth Dahle, Nina Nøttaasen Gabrielsen, Margaret Klepstad Færevaa, Kolbjørn Brønnick, Jostein Tollaksen og Chi Ton

Kartleggingsprøve på VG1

Det er høsten 2012 samlet inn data fra et representativt utvalg elever som gjennomførte kartleggingsprøven i leseferdighet på VG1.

Prosjektansvarlige: Oddny J. Solheim

Kartleggingsprøve på 6. trinn

Like før jul 2012 fikk vi beskjed fra Utdanningsdirektoratet om at arbeidet med kartleggings-

prøven i leseferdighet på 6. trinn, som ble midlertidig stanset i påvente av oppdragsgivers planer for et helhetlig tilbud om vurderingsmaterieell for mellomtrinnet, vil bli videreført i 2013, men da som en læringsstøttende prøve som skal inn i prøvebanken. Avtale om prøveutviklingen vil bli skrevet våren 2013.

Prosjektansvarlige: Bente Walgermo

- **Oppgave 4: FYR. Bidra i arbeidet med yrkesretting og relevans gjennom overgangsprosjektet Ny GIV, jf. oppdragsbrev 37-11 fra Kunnskapsdepartementet.**

FYR

Arbeidet med FYR-prosjektet som del av KDs satsing NyGIV foregikk hele 2012 etter oppstart i desember 2011. Det fortsetter ut 2013, dvs etter at resten av NyGIV er ferdig. Lesesenteret samarbeider med Skrivesenteret om skoleringen av én norsklærer fra én yrkesfaglig FYR-knutepunkt-skole fra hvert fylke i landet. Skrivesenteret ved Ingrid Metliås har størsteparten (80 %) av ansvaret, bl.a. budsjett og rapportering. Lesesenteret har bidratt med faglige foredrag på samlinger (Arne Olav Nygard og Hildegunn Støle i mars 2012). Hildegunn Støle har også deltatt på en norsksamling (Trondheim, mai) og flere fellessamlinger i Oslo og Asker arrangert av KD og sentrene. FYR-samling for bare norsklærere ble i tillegg holdt i september 2012 på Falstad ved Trondheim (tre dager) uten Lesesenterdeltakelse pga studietur.

Naturfagsenteret fikk, og aksepterte, oppdrag om å bli med på FYR-skolering i desember 2012. Per i dag er altså fem nasjonale sentre involvert: Matematikk-, Fremmedspråk-, Skrive- og Lese- i tillegg til Naturfagsenteret. Hildegunn arrangerer fellessamling (alle involverte sentra og lærere) i Stavanger i april 2013.

Måloppnåelse: Norsklærerne i FYR er blitt godt kjent med hverandre og har utviklet en felles forståelse for FYR-oppdraget som ligger til grunn for det arbeidet de gjør med å utvikle gode undervisningsopplegg for yrkesfaglig videre-

gående skole. Målet med FYR er, som målet med NyGIV, å få ned frafallet i vgo. Vi håper å se resultater av spredningsarbeidet fra Knutepunkt-skolene og FYR-lærerne neste år. Spredning av gode opplegg og idéer skal etter planen skje via NDLA (norsk digital læringsarena). Samarbeidet her har gått trått, men er i ferd med å bedres.

Ansvarlig: Hildegunn Støle

- Oppgave 5 – Lærerskolering Ny GIV. Bidra i kompetansehevingen av lærere i overgangsprosjektet Ny GIV.

Ny GIV – lærerskolering

Ny GIV er et treårig prosjekt med mål å øke andelen av elever som fullfører og består videregående opplæring, gi kompetanseheving til den enkelte lærer, kompetanseutvikling i skolene og skape varige samarbeidsrelasjoner mellom kommuner, fylkeskommuner og stat. Målgruppen er de 10 % elevene som presterer svakest på 10.trinn, og elever under kritisk grense på kartleggingsprøver i vgo, og det settes i verk en rekke virkemidler. Det Lesesenteret er involvert i, er tett oppfølging av elever i forhold til de grunnleggende ferdighetene lesing, skriving og regning. Lesesenteret har, sammen med Skrive-senteret, ansvaret for utvikling og gjennomføring av lærerskolering av én norsklærer fra alle skoler med ungdomstrinn og fra videregående skole. Vi vil i perioden februar 2011 - mars 2013 ha gjennomført 14 lærerskoleringer à 5 dager og skolert ca. 1800 norsklærere, en fra hver ungdoms- og videregående skole i Norge.

Resultater: Alle skoleringer er deltakerevaluert ned til minste innlegg. Lærerne uttrykker svært stor tilfredshet med skoleringene når det gjelder nytte og påfyll (ca. 4,5 på en skala fra 1 til 5). Det samme går igjen i flere av forskningsrapportene fra følgeforskningen. Skoleringen har påvirket undervisningen i intensivopplæringen i skolene. Lærerne har endret sin undervisning i retning større fokus på læreplanrelaterte kognitive ferdigheter og metakognisjon og selvregulering (Hodgson m.fl., 2012). Det meldes også om stor

tilfredshet fra elever, spesielt fra ungdomstrinnet, og at frafallet er på vei ned etter å ha ligget uendret i flere år. (NIFU, SSB, Rökkansenteret) Ut fra mottakelsen av skoleringer, er vi også bedt om å holde NyGIV ekstra for tredje påbygg. Prosjektet får tilført egne midler.

Ansvarlige: Margunn Mossige, Kristine Gilje Skjæveland, Hildegunn Støle, Arne Olav Nygard, Berit Watne.

- Oppgave 6 – Ungdomstrinnsatsingen. Igangsette og drifte lesesatsing som en oppfølging av Meld. St. 22 (2010-2011).

Ungdomstrinnsatsingen

Lesesenteret har deltatt på samlinger for tilbydernetverkene og samarbeidet med NTNU for å skape en felles forståelse av hva sentrene kan bidra med i piloteringen fra høsten 2012. På en av nettverkssamlingene er for eksempel dokumenter som lesesenteret har produsert, presentert, og det er vist eksempler på hva disse dokumentene kan brukes til i den skolebaserte kompetansehevingen.

Lesesenteret har videre bidratt med kompetanseheving av UH-institusjonen i Nordland og i Agder når det gjelder grunnleggende ferdigheter og har bistått UIN og UIA i den skolebaserte kompetanseutviklingen på skoleeiernivå og skoleledernivå i Farsund, Bodø og Harstad kommune.

Lesesenteret er i gang med å utvikle flere eksempler på god praksis, videreutvikle eksisterende materiell om leseopplæring, samt lage nytt materiell. Alt materiell legges på www.udir.no og på www.lesesenteret.no

Erfaringer fra piloten i ungdomstrinnsatsingen er at UH-institusjonene i ulik grad har søkt Lesesenteret sin bistand. Vi har tettest samarbeid med UiN og UiA, og de har begynt arbeidet i piloten på ulike tidspunkt og organisert arbeidet på ulike måter.

Vi erfarer at rektorenes rolle er helt avgjørende for lærernes motivasjon, forståelse av at kom-

petanseutviklingen skal være skolebasert, og deres mulighet til endring av praksis. Det virker hensiktsmessig å be skoleledere sørge for at lærerne lager konkrete planer for aksjonene de vil sette i gang i satsingen, og at de tar små skritt av gangen. Vårt inntrykk er at de gnist-ansatte nå griper tak i satsingen, og har en viktig sammenbindende funksjon. Samarbeidet med de andre nasjonale sentrene som er inne i satsingen fungerer godt, og Lesesenteret arbeider særlig tett med Skrivesenteret.

Ansvar: Vibeke Rønneberg, Toril Frafjord Hoem, Ingrid Nielsen, Hanne Staurseth, Berit Watne, Dag Husebø og Jan Inge Reilstad

- **Oppgave 7: Videreføre og sette i gang ulike lesestimuleringstiltak**

Lesesetimeringstiltak

Foreningen Les! er hovedsamarbeidspartner for Lesesenteret når det kommer til lesestimuleringstiltak i skolen. Foreningens kjernevirksomhet er knyttet til «Aksjon txt» og «Uprisen» (ungdomsskole) samt «Rein tekst» og «Ungdommens kritikerpris» (Vgs). Vi støtter «Aksjon txt» og «Ungdommens kritikerpris». I tillegg ble «Faktafyk» lansert høsten 2012, og er en etterlengtet nysatsing på sakprosa i ungdomsskolen (9 kl.), hvor vi bl.a. bidrar med kompetanse på lesing av fagtekster. Første utgaven av Faktafyk virker lovende, med mange bruksmuligheter i mange fag. Lansering foregikk i Oslo. Foreningen !Les rapporterer hver vår til Lesesenteret om sine aktiviteter. Det er for 2013 avtalt halvårlige møter mellom Lesesenteret, Udir og Foreningen !Les, med større mulighet for informasjonsflyt og korrigeringer mot en godt underbygd prosjektervaluering i 2014.

«Leselystboka» har vært drevet av bokhandlerforeningen og forleggerforeningen. Vi bidrar med økonomisk støtte etter tildeling fra Utdanningsdirektoratet. «Leselystboka» har vært gjennomført i en begrenset versjon i 2012, og ble revidert for 2013. Lesesenteret har anbefalt overfor Udir at prosjektet endrer karakter og navn mot «Som-

merleselyst», slik arrangørene ønsker Det innebærer bl.a. et forsøk på å skape godt grunnlag for lesing gjennom hele året, også sommerhalvåret, i tillegg til å styrke sammenheng og samarbeid mellom skole og hjem. Endringen innebærer at 5. og 6. klasse blir målgruppe, mot tidligere 6. og 7. klasse. Prosjektendringen er bl.a. inspirert av lignende tiltak i USA. Det nye konseptet får to nødvendige prøveår før endelig evaluering av lesestimuleringstiltakene i 2014.

Nasjonale lesestimuleringstiltak i skole og fritid er og blir viktige tiltak for å skape leselyst blant norsk ungdom. Lesestimuleringstiltakene har stor oppslutning blant norske skoleelever i prosjektalder. Prosjektene har målgrupper fra 5. klasse til 3 vgs.

Ansvarlig: Jan Inge Reilstad

Annet:

Faggruppe multifunksjonelle hjelpemidler

Faggruppa tildeler midler til utvikling av læremidler til elevgrupper som er for små til at det er kommersielt lønnsomt å lage læremidler, samt holder seminarer for utviklere. Lesesenteret har deltatt på møter og med innlegg på ett seminar.

Ansvarlig: Margunn Mossige

Forberedelse til å bli nasjonalt ressurscenter for PPT

Lesesenteret har i 2012 henvendt seg til Utdanningsdirektoratet for å få avklart rollen som spesialpedagogisk kompetansesenter på lese- og skrivevanskefeltet. Dette har betydning for refusjon fra NAV til foreldre til elever som kommer på utredning for dysleksiproblematikk. Som et innspill til det kommende oppdragsbrevet rettet mot PPT har vi foreslått at Lesesenteret bør utvikle standardiserte prøver til utredning av lese- og skrivevansker og formidle kunnskap om kartlegging og tiltak for elever som strever med lesing og skrivning, for eksempel gjennom casebe-

skrivelser. Andre tema som er spilt inn er: IOP-er som arbeidsredskap, hva som kjennetegner gode hjelpeprogrammer for elever som strever med lesing og skriving, og hvordan programmene kan brukes. Det kan også ses på muligheten for å lage filmer med eksempler på hvordan man kan arbeide med elever som strever med lesing.

Samarbeid med andre nasjonale sentre

Vi har i 2012 samarbeidet med flere andre nasjonale sentre – i flere prosjekt: Dette gjelder Ny GIV/FYR, som ikke bare har medført utstrakt og vellykket samarbeid med Skrivsesenteret, Matematikksenteret, Fremmedspråkssenteret, Naturfagsenteret, men også med Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Høgskolen i Lillehammer. Det gjelder også Ungdomstrinnsatsingen, hvor vi samarbeider med Skrivsesenteret, Matematikksenteret, NAFO, og i 2013 sannsynligvis også med det nye Lærings-senteret – i tillegg til Utdanningsdirektoratet og NTNU. Videre har vi samarbeid med andre sentra i forhold til læreplanarbeid, NOLES (Skrivsesenteret og Nynorsksenteret), valgfag (flere av sentrene), barnehagefeltet (alle sentrene), og ser frem til samarbeid med Matematikksenteret, NAFO og Lærings-senteret om kommende oppdrag for PP-tjenesten. Årlige fagkonferanser, Skriv! Les!-konferansen, Lesesenterets nasjonale mars-konferanse og jevnlig senterledermøter er også fine anledninger til samarbeid.

Forskning med stor relevans for praksisfeltet

Under vil vi fremheve noen av våre egne forskningsprosjekt:

Stavangerprosjektet

Stavangerprosjektet er et samarbeidsprosjekt med barnehagene og skolene i Stavanger. Prosjektet har pågått over flere år, og deltakende barnehager melder om økt kompetanse i personalet som resultat av prosjektet. PP-tjenesten i kommunen gir også tilbakemelding om at

innmeldinger til PPT er basert på mer nøyaktige observasjoner enn før. I tillegg vil den økte kunnskapen om utviklingen av barns kompetanser være til hjelp for barnehageansattes observasjoner av barn generelt.

Les mer om Stavangerprosjektet i kap. 3.c, samt på våre nettsider.

CATO

Prosjektet CATO - Contextual aspects of text organization har som mål å undersøke vilkår for bedre skriveflyt hos elever med lese- og skrivevansker, gjennom å utvikle elementer i teknologisk programvare. Prosjektet er initiert av Christer Johansson (UiB) og Per Henning Uppstad (UiS) og er NFR-finansiert i perioden 2013-2016.

Les mer om CATO i kap. 3.c

Lesing på skjerm

Ved Lesesenteret er det gjennomført en studie med to grupper på 10. trinn, hvorav den ene gruppa leste to ca. 4-sider lange tekster på papir, og den andre gruppa leste de samme tekstene på PC. Begge gruppene svarte deretter på de samme spørsmålene på PC. Resultatene viste at de elevene som hadde lest tekstene på papir, skåret signifikant bedre på leseforståelsestesten.

Forskning på hvordan fysiske/materielle/tekniske egenskaper ved ulike mediers og teknologiers grensesnitt (for eks. PC, trykt bok, lesebrett og surfeplater) innvirker på ulike aspekter ved lesing, skriving og læring må ligge som basis for hvordan de forskjellige medier brukes ved ulike prøvesituasjoner, som for eksempel når elever både skal lese og svare på spørsmål på PC. Veksling mellom ulike medier kan gi et annet resultat når begge oppgavene gjøres på en PC enn når begge oppgavene gjøres på papir. Denne forskningen gir viktige implikasjoner i forhold til teoretisk tenkning rundt hva man faktisk måler, og utfordringer knyttet til (konstrukt-)validitet når både tekster og oppgavesett skal tilrettelegges optimalt for digitale løsninger.

Studier av ferdighetsutøvelse

Dette er forskning knyttet til hva det vil si å være faglig i ulike fag (norsk, historie, RLE osv), hvordan elevene viser faglighet og hvordan læreren bør/kan/må legge til rette undervisningen slik at elevene får utøve faglighet på fagets premisser. Forslagene til reviderte læreplaner innebærer – eller vil i alle fall oppnå – at ferdighetene skal synliggjøres på fagenes premisser i kompetansemålene. Det er en påminnelse om utgangspunktet for hele kunnskapsløftet – nemlig å tydeliggjøre at det handler om å løfte fram at faglighet er mer enn fagkunnskap; det handler om å bruke redskaper (språk og teknologi) på faglig adekvate måter. Dette er en stor ide og fagenes literacy og om utøvelse av faglighet som mål for opplæringen.

Lesefrø

Lesefrø-prosjektet handlet om hvordan få til god språkstimulering i barnehager med stor andel minoritetsspråklige barn. I 2012 ble boka Lesefrø. Språkstimulering gjennom leseaktiviteter i barnehagen (Hoel, T., Oxborough, G.H.O., Wagner, Å.K.H. (2011)) oversatt og utgitt Danmark. I tillegg ble artikkelen The effect of early language intervention in kindergartens with a large proportion of multilingual children (Hoel, T. og Wagner, Å.K.H., Begnum, A.C.) ferdigstilt (submitted).

På sporet

På sporet er et forskningsprosjekt med stor relevans for praksisfeltet. Prosjektet søker å utvikle ny kunnskap om identifisering av og tiltak for elever med fare for å utvikle lese- og skrivevansker samt konkrete verktøy til bruk i tidlig intervensjon. Prosjektet, møter samtidig det etterlyste behovet for forskning på effekt av spesialundervisning (jf. St. 18 (2010–2011)).

Problemløsning i ulike oppgaveformat

Problemløsning i ulike oppgaveformat er et prosjekt som undersøker faktorer som kan bidra

til å påvirke og forklare elevenes resultater på prøver i leseforståelse, Forskning på testing av lesing er svært relevant for Lesesenterets arbeid med å utvikle ulike former for prøve- og kartleggingsmateriell i lesing.

Små barns muntlige fortellinger

Målet for forskningsprosjektet er å søke etter spor fra barnehagens lesepraksis i barnas muntlige fortellinger samt å se på sammenhenger mellom barnehagens lesekultur og barnehagebarnas språkbruk.

Prosjektet viser blant annet hvilken funksjon bilder har i barns fortellinger, både i bruk under kartlegging av barns språkferdigheter og som del av barnehagens leseaktiviteter.

Les mer om prosjektet i kap. 3.d

e. Oppsummering og vurdering i forhold til resultatmål i handlingsplan

Hovedmål

Lesesenteret skal være en ressurs på feltet lesing og leseopplæring i alle fag og på alle nivå i utdanningssystemet – fra barnehage til høgere utdanning, for PP-tjenesten, og for nasjonale og lokale utdanningsstyresmakter.

Resultatmål

- Lesesenteret leder og koordinerer arbeid med utvikling av arbeidsmåter og vurderingsformer for å bedre leseopplæringen i alle fag, og på ulike nivå i utdanningssystemet

Vi er inne i svært mye på grunnskolenivå (nasjonale prøver, kartleggingsprøver flere trinn [6. trinnsprøvene settes nå også i gang igjen], Leselos, mm), er veldig sentral i satsingen på ungdomstrinn og videregående opplæring, og

får svært gode tilbakemeldinger fra både utdanningsmyndigheter og sektor. PPT-tjenesten er blant de som gjenstår, og dermed også det å utvikle gode verktøy, arbeidsmåter med mer for vurdering av og hjelp til elever som strever.

- Lesesenteret støtter UH-sektoren i arbeidet med å utvikle kompetanse i lesing og leseopplæring

Målet i ungdomstrinnsprosjektet er bla at vi skal gi støtte til UH-sektoren. Her er vi i gang – men UH-institusjonene har i ulik grad søkt vår bi-stand. Vi har en vei å gå. NOLES-nettverket har også som mål å utvikle UH-sektorens kunnskap om grunnleggende ferdigheter som lesing og skrijving. Det har vært en utfordring å få alle UH-institusjoner med i dette nettverket, men tilbakemeldingene fra de som deltar, tyder på at NOLES oppleves som nyttig og faglig relevant.

- Vi gir støtte til nasjonale og lokale utdanningsstyresmakter med råd og tjenester om lesing og leseopplæring

Ja, vi er involvert i svært mye.

- Vi samarbeider med andre nasjonale sentre om å utvikle lesing som grunnleggende ferdighet

Vi samarbeider mer og bedre med de andre nasjonale sentrene enn vi har gjort tidligere. Vi kan gjøre enda mer her – bl.a. ift lesing i alle fag, og – når oppdrag PPT kommer – ift vanskefeltet.

- Lesesenteret er et førstevalg for brukere som søker oppdatert kunnskap og innspill til arbeidet i praksis – på alle nivå i utdanningssystemet

Vi opplever stor pågang, og må svært ofte takke nei til forespørsler om å komme ut (vi henviser da heller til nettsidene).

- Vi arbeider med å utvikle det nasjonale vurderingssystemet i lesing (utvikling og revisjon av kartleggingsprøver og nasjonale prøver i henhold til avtale med Utdannings-

direktoratet)

Ja, dette arbeidet går svært fint.

- Vi får ansvar for PIRLS 2016

Ikke enda avklart hvem som får en evt PIRLS 2016.

- Brukerundersøkelser viser mange og tilfredse brukere av Lesesenterets nettsider

Vi ligger som nevnt ovenfor godt an på den nasjonale brukerundersøkelsen. PPT og barnehagen vet vi mindre om.

- Brukerundersøkelser viser at vi har et godt omdømme, og at de som kommer i kontakt med oss, opplever å bli tatt godt imot, profesjonelt og menneskelig

Se kommentaren til punktet ovenfor.

Strategier

- For i større grad å nå ut til barnehager og skoler i hele landet, vil vi i tiden som kommer satse på å 1) Utvikle gode nettressurser (kurs, forelesninger, materiell), 2) Sette opp kurs på sentrale emner rundt om i landet (info om dette ligger også på www.lesesenteret.no)

Vi har holdt oss til denne strategien. Kursrekkene som er satt opp, har vært populære. Mye (og mer enn tidligere) er publisert for nett (jf. ovenfor). Det kan likevel bli bedre. Vi mangler gode nok nettressurser på området lese-/skrivevan-sker og tiltak. Det trengs når vi snart får konkrete oppdrag rettet mot PPT.

- Lesesenteret tilbyr pedagogiske ressurser i alle fag og på alle nivå i utdanningsløpet, og når ut i hele landet ved større grad av publisering på nett:

Kursmateriell på nett, fagartikler på nett og undervisnings- og praksiseksempler på nett.

Her har vi lyktes godt, og med variert materiell, men kan som nevnt bli enda bedre. Gode praksiseksempler, gjerne tverrfaglige opplegg laget i samarbeid med andre nasjonale sentre, kan det bli mer av.

- Lesesenteret deltar i ulike typer nettverk med brukerne (barnehage, skole, PPT) og samarbeidspartnere nasjonalt (andre nasjonale sentre, Statped, UH-sektoren) og internasjonalt – med tanke på å videreutvikle lesefeltet i barnehage og skole og støtte UH-sektoren i arbeidet med å utvikle kompetanse i lesing og leseopplæring

Vi deltar i NOLES-nettverk (UH), nettverk ifm Ungdomstrinnsatsingen og Ny GIV, og samarbeider med barnehager, skoler, Statped mfl på mer usystematisk basis, men har en vei å gå ift gode nettverk. Det gjelder særlig PPT, barnehagefeltet, barneskole og Statped.

- Vi publiserer og formidler aktivt fra PIRLS 2006 – som grunnlag for tildelingen av PIRLS 2016

Første PIRLS-publikasjon kom i desember 2012. Det arbeides nå (våren 2013) med en poeng-givende publikasjon nr 2, som skal være ferdig i juni 2013. Her er flere forskere ved senteret trukket inn.

- Vi gir tydelige innspill/råd ift ulike tema i offentlig debatt – basert på forskning og dokumentasjon

Vi har styrket bemanningen med ytterligere 50 % kommunikasjonsrådgiver, og prioritert skriving av populærvitenskaplige artikler om ulike emner på nettsiden vår/Facebook. Vi har dermed engasjert oss mer i offentlig debatt (kartlegging i barnehagen, kartleggingsprøver, gutter – jenter og lesing, med mer). Vi ønsker å bli enda bedre på dette området.

- Vi har gode evalueringsrutiner og gjennomfører jevnlig brukerundersøkelser

Det blir gjennomført evaluering av alle konferanser, kurs og etterutdanninger som Lesesenteret

har ansvar for. I tillegg analyseres bruken av nettsidene våre kontinuerlig. All informasjon benyttes i videreutviklingen av våre tilbud og ressurser.

- Vi har gode formidlingsrutiner

Formidling til våre målgrupper følger de retningslinjer som er satt opp i formidlingsstrategien som ble utarbeidet felles for de nasjonale sentrene i 2011. Kommunikasjonsrådgiverne ved senteret ivaretar dette arbeidet.

- Det opprettes høsten 2011 referansegrupper for 1) nasjonalt senter, 2) prøveutvikling og leseundersøkelser og 3) kurs og utadrettet virksomhet. Referansegruppene er senterleders rådgivere i faglige saker som omhandler det enkelte området, og har sammen med senterleder ansvar for overordnet strategi på området

Opprettet. Fungerer godt.

Utdanning og læringsmiljø

a. Undervisning, videreutdanning og veiledning

Veiledning av doktorander (veiledere)

Atle Skaftun

Hovedveileder for Aslaug Fodstad Gourvenec og Arne Olav Nygard, og biveileder for Trude Hoel – alle knyttet til phd-programmet i lesevitenskap (Hoel og Nygard er i faste lektorstillinger ved Lesesenteret, mens Gourvenec er tilsatt som stipendiat). Se kap. 3 for beskrivelse av prosjektene.

Per Henning Upstad

Hovedveileder for stipendiat Gunn H. Ofstad Oxborough. Tema: Den lesende skriver – visuell oppmerksomhet og skriving. Se kap. 3 for beskrivelse av prosjektet.

Åse Kari H. Wagner

Hovedveileder for stipendiat Elisabeth Brekke Stangeland. Stangeland ser på sammenhengen mellom språklig og sosial utvikling i tidlig barnehagealder i sitt doktorgradsarbeid. Se kap. 3 for beskrivelse av prosjektet.

Elin Kirsti Lie Reikerås

Hovedveileder for Tone Salomonsen. Salomonsen har vært i permisjon i 2012. Tema for doktorgradsprosjektet er barns matematiske utvikling i barnehagealder. Se kap. 3 for beskrivelse av prosjektet.

Biveileder for stipendiat Elisabeth Brekke Stangeland. Se over.

Kjersti Lundetræ

Biveileder for stipendiat Elisabeth Brekke Stangeland. Se over.

Anne Mangen

Biveileder for Espen Reiss Mathiesen. Tittelen for hans avhandling er "Lesebroen – leseplater som "bro" fra papirbaserte nyhetsmedier til nye lesere og mellom gamle og nye lesevaner"

Masterstudium i Lesevitenskap og Literacy studies

Lesesenteret er involvert i Lesevitenskap og Literacy Studies, med ansvar for en modul på 10 SP i hvert av studieløpene, henholdsvis MLE320 Ny skriftkultur: Endring av lesepraksiser og læringsformer og MLI390 Literacy and Discourse:Methodological perspectives.

Ansvarlig: Atle Skaftun

Masterstudium spesialpedagogikk

Våren 2012:

I løpet av studiets 2. semester har Lesesenteret ansvar for tre 10 studiepoengs emner: MSP109 – Helhetlige perspektiver på utvikling av skriftspråklige ferdigheter, MSP112 – Kartlegging og tiltak og MSP113 – Diagnostisering av lese- og skrivevansker.

På MSP109 hadde vi 21 studenter. Det ble gitt 25 forelesningstimer og 11 seminar-timer i tillegg til veiledningstimer (2 timer fellesveiledning og 1 time individuell veiledning pr student). Studentene har skrevet refleksjonslogger og en individuell fagtekst. På MSP112 var det 12 studenter og det ble gitt 30 forelesningstimer. Studentene har skrevet individuell fagtekst m/muntlig framlegg. I tillegg var det et 12 timers obligatorisk kurs i Reynell der godkjent rapport var et arbeidskrav. På MSP113 hadde vi 9 studenter som fikk 19 forelesningstimer og et 8 timers obligatorisk kurs i Logos der godkjent rapport var et arbeidskrav. Hver student fikk i tillegg veiledning på en individuell diagnostiseringsrapport.

Det er gitt veiledning på 5 masteroppgaver.

Høsten 2012:

Vi har gjennomført introduksjonsemnet MSP104 – Lese- og skrivevansker – introduksjon til temaområdet (10sp) for 55 studenter på 1. semester. Vi har hatt 25 forelesningstimer og 6 seminar-timer med studentene. I tillegg har studentene skrevet og respondert på fem refleksjonslogger i tilknytning til sentrale emner. Emnet ble avsluttet med en 4 timers skriftlig eksamen.

Vi har gjennomført Forum (5sp) for seks studenter på 2. studieår som skal skrive masteroppgaver i tilknytning til Lesesenterets fagfelt. Forum har hatt tre 2-timers samlinger. Studentene har utviklet prosjektbeskrivelser for mastergradsarbeidet og fått tildelt veiledere.

Ansvarlig koordinator er Kjersti Lundetræ.

Masteroppgaver i spesialpedagogikk juni 2012

Edle Inga Barkved: Kartlegging av leseferdighet og vurdering for læring.

Veileder: Anne Elisabeth Dahle

Trine Merete Brandsdal: Lesing som grunnleggende ferdighet - hva er nå det?

Veileder: Oddny Judith Solheim

Sissel Kvilhaugsvik: I hvilken grad gir elever med store lesevanskers individuelle opplæringsplaner (IOP-er) i norsk grunnlag for vurdering av framgang i leseferdighet?

Veileder: Egil Gabrielsen

Kjersti Danielsen: Med kartlegging under lupen: En kvalitativ undersøkelse av læreres og skolelederes uttalte oppfatninger av, og rutiner omkring, gjennomføringen av den obligatoriske kartleggingsprøven i leseferdighet.

Veileder: Ida Buch-Iversen

Kathrine Ingebretsen: 4.-klasseelevers holdninger og selvoppfatning i lesing: en sammenligning av elever med adekvate avkodingsferdigheter med henholdsvis høy og lav leseforståelse.

Veileder: Kjersti Lundetræ

Grunnskolelærerutdanning 1 (1-7) og 2 (5-10)

Lesesenteret har hatt ansvar for begynneropplæring (1-7) og lese- og skrivevansker og flerspråklighet (5-10) i norskfaget i grunnskolelærerutdanningen. Undervisningen ble delvis samkjørt for de to utdanningsløpene og omfattet 44 forelesningstimer. I tillegg ble skriftlige arbeidskrav vurdert. Det var 60 studenter på GLU 1 og 28 studenter på GLU 2.

Ansvarlig: Nina Nøttaasen Gabrielsen og Kjersti Lundetræ

Førskolelærerutdanning

Dette året har Lesesenteret også bidratt med fast undervisningsressurs til førskolelærerutdanningen. En ansatt har hatt denne oppgaven og har gjennom året hatt forelesninger i både språklige og litterære emner. Undervisningsressursen er særlig rettet inn mot deltidsstudiet i førskolelærerutdanningen.

Ansvarlig: Monica G. Mitchell

Kompetanse for kvalitet

Lesing 1 og 2

Videreutdanningskursene i Lesing 1 og Lesing 2 er en del av Utdanningsdirektoratets satsing "Kompetanse for kvalitet. Strategi for videreutdanning av lærere" <http://www.udir.no/Upload/skoleutvikling/5/Kompetanse%20for%20kvalitet.pdf?epslanguage=no>, og retter seg mot lærere som underviser på alle trinn i grunnskolen. Utdanningen gir 30 + 30 studiepoeng. Ordningen innebærer at lærer i full stilling har frikjøp tilsvarende 37,5 % for å ta 30 studiepoeng. Skoleeier dekker i tillegg kostnader til reise, opphold og læremidler til studiene. Studieåret 2012/2013 er det 42 studenter på Lesing 1 og 17 studenter på Lesing 2. Flere og flere kommuner "melder" seg nå på ordningen. Studentene inneværende år kommer fra Stavanger, Sandnes, Sola, Bergen, Klepp, Vindafjord, Suldal, Tvedestrand, Lyngdal, Hjelmeland, Gjesdal, Flekkefjord, Kristiansand, Evje og Hornnes, Tysvær, Bjerkreim, Randaberg, Haugesund, Hægebostad kommune

Studiene er nettbaserte med 6 samlinger på 2 dager hver. Samlingene er temabaserte, og ansatte på Lesesenteret deltar som forelesere med sin spisskompetanse på ulike områder innenfor leseopplæring. I tillegg er det også eksterne gjesteforelesere på noen emner. Mellom samlingene er det ulike arbeidskrav som leveres digitalt. Studentene får i stor grad individuell oppfølging via nettet. Som en avslutning på Lesing 2 gjennomfører også studentene et selvstendig FOU-arbeid.

Oxford Research har, sammen med Aarhus universitet, evaluert "Kompetanse for kvalitet. Strategi for videreutdanning av lærere" for 2011/2012. Resultatene for UIS er svært gode. Det er høy svarprosent, og studentene rapporterer at de er svært fornøyde med videreutdanningen både når det gjelder kvalitet ved studiet, forelesernes kompetanse, læringsutbytte og konsekvenser for egen undervisning. (Se <http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Forskningsrapporter/Oxford-Research/Fornoyde-med-videreutdanningstilbudet/>)

Lesesenteret har tatt på seg et koordineringsansvar når det gjelder samarbeid mellom de ulike universiteter og høyskoler som tilbyr videreutdanning i Lesing 1 og 2, og det samarbeides både når det gjelder utvikling av fagplaner og sensur.

Faglig ansvarlige: Kjersti Langvik og Toril Frafjord Hoem

Lesing, læring og vurdering

Det er meldt på seks deltakere på studiet som begynner vår 2013 (15 stp). Det er ansatt en person i en liten stilling og en timelærer for å drive studiet. Det er også et samarbeid med Høgskolen i Telemark om undervisning i vurdering.

Ansvarlige: Ingeborg Margrete Berge, Venke Håland, Hildegunn Støle, Margunn Mossige

Fagligpedagogisk studium for lærere som underviser i lesing og skriving

Dette er et 30-poengs videreutdanningskurs for lærere i voksenopplæringen som har lærerutdanning eller tilsvarende. Tema er voksenpedagogikk og lese- og skriveopplæring, og kurset arrangeres i samarbeid med og støttes økonomisk av VOX. UIS Pluss administrerer, mens undervisningen gjennomføres av tilsatte på Lesesenteret, VOX samt ekstern foreleser.

Studiet er delt i fem moduler, og det gjennomføres fire samlinger på tre dager, samt samarbeid og veiledning via internett. 2011/2012 var det 8 deltakere, 2012/2013 er det 7. Evalueringen er god/svært god.

Ansvarlig: Berit Watne

b. Oppsummering og vurdering ift resultatmål i handlingsplan

Hovedmål

Lesesenteret skal tilby undervisning og veiledning som bidrar til å gi fakultetet et fortrinn i konkurransen om de beste studentene – på alle nivå i utdanningsløpet.

Resultatmål

- Vi har videreutviklet våre eksisterende tilbud inn i fakultetets utdanningsportefølje: På master- og doktorgradsnivå i spesialpedagogikk/utdanningsvitenskap og lesevitenskap/literacy, i grunnskolelærerutdanningene og i Lesing 1 og 2.

Vi arbeider for tiden (høsten 2012/våren 2013) med revisjon av tilbudet vårt i master, spesialpedagogikk. Vi går da fra å tilby fire 10-poengsmoduler, til tre 15-poengsmoduler. Vi tilbød ikke det planlagte doktorgradskurset i lese-/skrivevansker våren 2012, pga sykdom og permisjoner. Det må være et mål å tilby dette så snart personalsituasjonen tillater det. Lesing 1 og 2 er nylig revidert, og vi har nå også tilbud for lærere på ungdomstrinnet.

- Vi har god rekruttering på masternivå (spesialpedagogikk og lesevitenskap/literacy), og mange studenter som velger å skrive masteroppgave på feltet lesing/leserelaterede områder

Våren 2012 skreiv 5 studenter masteroppgave i spesialpedagogikk på lesefeltet. Våren 2013 blir det seks masteroppgaver, og våren 2014 ser det ut til å øke ytterligere til om lag 12 oppgaver. Det veiledes også masterstudenter (om enn færre) på Lesevitenskap/Literacy studies.

- Vi har mange søkere til stipendiatstillinger ved senteret

Ved forrige utlysning (våren 2012) hadde vi kun 4 søkere. Vi håper på flere når vi denne våren lyser

ut 3 stipendiatstillinger. Disse knyttes til pågående prosjekt, og vi håper at en slik konkretisering vil hjelpe på søkertallet.

- Vi får gode studentevalueringer

Lesing 1 og 2, samt mastermoduler på Spedped er nylig vurdert. Svært gode evalueringer på begge.

- Vi har god gjennomstrømming av studenter på våre moduler

Vi opplever svært god gjennomstrømming på alle emnene vi tilbyr. Våren 2012 leverte alle masterstudentene oppgavene på normert tid. Strykprosenten på de ulike emnene varierer noe, anslagsvis fra 2 til 10 prosent. På emner med få studenter får naturlig nok en student som stryker, stor innvirkning på statistikken.

Strategier

- Vi er aktive i rekrutteringen av studenter som skriver masteroppgaver på våre fagfelt

Innenfor spesialpedagogikk er det nå slik at studentene som velger minst tre emner hos oss, hvert på 10 studiepoeng, skriver masteroppgave ved Lesesenteret. Gjennom seminarer med disse studentene synliggjør vi tilgjengelige databaser og muligheter knyttet til dette. I tillegg legger vi fram forslag til ulike tema som vi ønsker å få belyst.

- Vi inkluderer i større grad master- og doktorgradsstudenter i Lesesenterets forskergrupper/programområder, og vektlegger at kandidatene får reell kompetanse i de temaene som inngår i arbeidet med oppdrag og/eller tema som inngår i Lesesenterets faste undervisningsoppgaver

Flere stipendiater er godt integrert i forskergrupper, mens andre savner en sterkere tilknytning. Vi arbeider med forskningsstrategi hvor målet er større grad av prosjektorganisering, og stipendiatstillinger lyses ikke lenger ut som solo-prosjekt, men som prosjekt tilknyttet større Lesesenter-

prosjekt. To nye stipendiatstillinger knyttet til tidlig intervensjon ift elever med lesevansker, er et eksempel på at vi vektlegger reell kompetanse innen tema som inngår i faste undervisningsoppgaver.

- Vi knytter i større grad master- og phd-studenter opp mot pågående forskningsprosjekt og eksisterende databaser

Se ovenfor.

- Vi forhandler med fakultetet om flere undervisningsstillinger. Igangsetting av nye tilbud beror på ressurser og skjer på grunnlag av klare prioriteringer.

Vi har fått avklaring på den undervisningsressursen vi gir inn i fakultetet, og avtale om at aktuelle institutt betaler det vi gir over de to undervisningsstillingene vi har. Vi har så langt ikke fått på plass flere faste undervisningsstillinger.

- Det opprettes høsten 2011 en referansegruppe for undervisning og veiledning. Gruppen er senterleders rådgivere i faglige saker som omhandler undervisning og veiledning, og har sammen med senterleder ansvar for overordnet strategi på området, og for et helhetlig blikk på alle undervisningsoppgavene våre (god samordning av ressurser)

Gjennomført. Fungerer godt.

- Vi prøve aktivt å rekruttere studenter fra Lesing 1 og 2 til masterstudiene

En av studentene fra Lesing 1 og 2 er nå student på masterstudiet i spesialpedagogikk. IKS, som har administrativt ansvar for masteren i Lesevitenskap, har til tross for gjentatte spørsmål fra Lesesenteret ennå ikke tatt stilling til om studentene fra Lesing 1 og 2 er kvalifisert for opptak på denne masterutdanningen.

Forskning og nyskaping

a. Programområder for forskning

Program for studier av ferdighetsutøvelse (PFSU)

Programområdet Program for studier av ferdighetsutøvelse springer ut av en forskergruppe på metodologi som har vært aktiv over flere år ved UiS. I denne forskergruppa er det en felles interesse for grunnlagsspørsmål som gjelder ferdigheter i bruk og læring av skrift. Gruppa er godt samkjørt og samtidig åpen for nye medlemmer som deler en slik interesse. Programområdet PFSU har en ambisjon om å være en pådriver for metodologisk refleksjon både inn mot master- og Phd-programmene ved fakultetet (og med videre relevans for andre miljø ved UiS), samt i publikasjoner innenfor literacy-feltet.

PFSU har i 2012 fokusert på forskningsinitiativ og søknader med tanke på ekstern finansiering. Prosjektet CATO fikk i starten av 2012 finansiering gjennom NFR/fellesløftet UiB. Programområdet har i 2012 sendt to søknader til Frihum og 1 søknad til Frisam, og har samarbeidet med nasjonale og nordiske fagmiljøer om en rekke søknader til norske og nordiske institusjoner. PFSU, ved Oddny Judith Solheim, bidrar inn i prosjektet The ASK study initiert og ledet av Høgskolen i Sogn og Fjordane, et prosjekt som fikk finansiering gjennom NFR/strategiske høgskolemidler i 2012.

Leder for programområdet er Per Henning Uppstad.

Lesing, skriving og regning i et livsløpsperspektiv (LSRiL)

Det overordnede målet i programmet er å generere kunnskap og spisskompetanse om utvikling, læring og anvendelse av lesing, skriving og regning i et livsløpsperspektiv. Programmet består av to sammenhengende forskningsområder og har en tverrfaglig tilnærming til disse.

Barnehage- og grunnskolebarn.

Utgangspunktet er programmets hovedprosjekt, Stavangerprosjektet Det lærende barnet, som startet i 2007. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Lesesenteret og Stavanger kommune. Flere igangværende og planlagte prosjekter er knyttet til dette området i programmet; prosjekt med fokus på flerspråklige barns ferdigheter, bruk av IKT i barnehagen og prosjekter rettet mot elever med lese- og skrivevansker.

Elever i videregående skole og voksne.

Fokus er her på betydningen av lesing, skriving og regning for gjennomføring av videregående opplæring, yrkesvalg, inkludering i arbeidslivet og uførhet.

Prosjektene benytter ulike metodiske tilnæringsmåter.

Programområdet er organisert under Lesesenteret, men gjennomføres i faglig samarbeid mellom Lesesenteret, SAF, IFU og IAS. Det startet i januar 2009.

Programmet har for tiden to professorer, ni forskere med førstekompetanse, to universitetslektorer og to stipendiater har vært en del av

programmet. En førsteamanuensis arbeider i et to-årig post-doc.-stipend, og vil være tilbake i full stilling ved senteret høsten 2013.

To uavhengige, nordiske professorer, Pekka Niemi ved Universitetet i Turku, Finland, og Roger Säljö ved Universitetet i Gøteborg, Sverige, utgjør kvalitetsrådet, som bistår med evaluering, synliggjøring og utvikling av arbeidet i programområdet. Programmet har også et nært samarbeid med statistiker Judith L. Jacobsen, København.

Det arbeides i programmet aktivt for utviding av nasjonalt og internasjonalt nettverk og for frikjøp av tid til forskning, støtte til kjøp av tjenester og dekning av fellesmøter for forskere i nettverkene. I prosjektene er det mange som har nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere.

Arbeidsformen i programmet er forskergruppeaktivitet som tilbakemeldinger på utkast til publisering og kreative innspill og ideer til nye prosjekter etc.

Programmet ble ledet av Ann-Mari Knivsberg frem til mai 2012, og ledes nå av Elin Kristi Lie Reikerås.

Programområdet ble avsluttet 31.12.2012. Det søkes om nyetablering i 2013.

b. Etablerte fora

Kvantitativt forum

Kvantitativt forum er et forum for forskere og stipendiater tilknyttet Læringsmiljøsentret (tidl. SAF) og Lesesenteret som jobber med kvantitative forskningsdesign. Substansielle problemstillinger kombinert med statistiske data danner utgangspunkt for diskusjon og fordypning i metodiske spørsmål. Generøs utveksling av innsikt og erfaringer, kritisk refleksjon og nøyaktighet er ideal og innfallspunkt til heving av medlemmenes forskningskompetanse. Professor Knud Knudsen, IMKS, bistår med veiledning og seminaraktivitet, og har fungert som mentor for kvantitativt forum gjennom en årrekke.

Kvalitativt forum

Høsten 2012 ble det opprettet en møteplass for metodediskusjoner knyttet til prosjekter basert på kvalitative data – Kvalitativt forum har blitt navnet. Bakgrunnen er at det er mange på senteret som arbeider med denne typen data i phd-prosjekter, og formålet er at en slik møteplass kan bidra til å skape fellesskap knyttet til metodologi og tenkemåter som har relevans også for det utadrettede arbeidet. Atle Skaftun organiserer forumet, og Turid Rødne er engasjert som kommentator med metodeekspertise. Forumet har hatt 3 samlinger høsten 2012, og vil ha møter 1-2 ganger per måned i 2013.

c. Større senterprosjekt

Stavangerprosjektet

Prosjektet er en tverrfaglig, longitudinell studie som gjennomføres i samarbeid med Stavanger kommune. Førskolebarns ferdigheter i språk, matematikk, motorikk og sosial fungering blir kartlagt når barna er 2½ år og 4½ år. De samme barnas ferdigheter i lesing, skriving og regning vil bli kartlagt når barna er 7½ år og 9 ½ år.

Målet er å generere ny kunnskap om førskolebarns ferdigheter og om tidlige utviklingsfaktorens betydning for lesing, skriving og regning. Det er også fokus på barn som av ulike grunner har særskilte opplæringsbehov og barn som er flerspråklige. Alle de kommunale og en lang rekke private barnhager deltar. Kompetanseheving hos fagpersonell knyttet til barnehage og skole står også sentralt. Personalet i barnehagene har fått/får grundig skoling i bruk av materialet som benyttes. Barnas foresatte har gitt skriftlig samtykke til deltakelse. Barna i prosjektet er født i perioden 01.07.05 til og med 31.12.07. Det deltar over 1350 barn i prosjektet. I førskolealder kartlegges barnas ferdigheter av barnas nær-personer i barnehagene, gjennom lek og aktiviteter i daglige situasjoner. De eldste barna i prosjektet begynte på skolen høsten 2011. Når barna er i skolealder blir det arrangert kurs for

lærerne til barna som deltar i prosjektet. Prosjektet er tverr-institusjonelt med forskere fra Lesesenteret, Læringsmiljøsentret (tidl. Senter for atferdsforskning) og Institutt for førskolelærerutdanning. Det er også etablert et formelt forskningssamarbeid med Høgskolen i Vestfold v/ professor Thomas Moser og med Universitetet i Agder v/førsteamanuensis Heidi Omdal. Det er i løpet av 2011 holdt 12 fagkurs og 7 fagseminar/fagmøter om aktuelle emner i prosjektet. Populærvitenskaplig presentasjon er også gjennomført samt vitenskaplige presentasjoner på nordisk konferanse. To doktorgradsstipendiater arbeider med data fra prosjektet, fire mastergradsoppgaver med data fra prosjektet er ferdigstillet og en eksamensoppgave i prosjektledelse. Plangruppen som er ansvarlig for framdrift i prosjektet er: Ann-Mari Knivsberg, Lesesenteret, UiS; Elin Reikerås, Lesesenteret, UiS; Åse Kari Hansen Wagner, Lesesenteret, UiS; Anne Elisabeth Dahle, Lesesenteret, UiS; Inger Kristine Løge, Læringsmiljøsentret (tidl. Senter for atferdsforskning), UiS; Elsa Kaltvedt, Institutt for førskolelærerutdanning, UiS; Bjørg Danielsen Jølbo, Lesesenteret, UiS; Sigrun Svenneby Svendsen, Stavanger kommune; Unni L. Borg, Stavanger kommune; Liv C. Stuestøl, Stavanger kommune.

Literate expertise

Literate expertise revisited er tittelen på et prosjekt som var til vurdering i forskningsrådet (FRIHUM) for tredje gang høsten 2012. Prosjektet er innrettet mot betydningen av erfaringsbasert familiaritet knyttet til lese- og skriveoppgaver. Literate expertise er også en teoretisk ramme som har generert nye prosjekter innenfor programområdet PSFU, og som også har utviklet seg.

I løpet av 2012 – i forbindelse med omorganisering og ny søknad om programområdestatus – er det etablert en forskergruppe bestående av Atle Skaftun, Ingrid Nielsen, Arne Olav Nygard og stipendiaten Aslaug Gourvennec. Denne gruppen har tatt ekspertiseperspektivet inn i en interesse for faglighet slik den kommer til uttrykk i bruken av språklige og teknologiske redskaper i skolen. Foreløpig har gruppen hatt et fokus på videregående skole, men er i gang med å utvikle

et prosjektsamarbeid med Randaberg kommune knyttet til innføring av nettbrett til alle elever i ungdomsskolen.

From late to early intervention

På sporet

From late to early interventions in remedial reading instruction – reducing the number of children with reading difficulties

Lesevansker utgjør den hyppigste årsaken til spesialundervisning i Norge, og i følge OECD har 15 prosent av norske 15-åringer for lave leseferdigheter til å utnytte de utdanningsmulighetene som finnes. Siden lesing er viktig for læring i alle fag, kan styrkede leseferdigheter fremme læring, og i neste omgang bidra til å redusere frafall, ungdomsledighet og uførhet. Internasjonal forskning viser at barn i risikogruppen for å utvikle lesevansker bør få hjelp i løpet av de første klassesettene for å forebygge senere lesevansker. Data fra PIRLS viser at norske lærere har en tendens til å «vente og se» hvis noen henger etter i leseutviklingen. Kunnskapsdepartementet har gjennom flere stortingsmeldinger tatt til orde for en endring fra seine til tidlige tiltak i skolen for å øke læringsutbyttet (se Kunnskapsdepartementet 2006; 2008; 2010; 2011). Målet med På Sporet er å redusere andelen norske elever som utvikler lesevansker gjennom å tilby lærere et verktøy som kan identifisere barn i risikozonen allerede ved skolestart, og å utvikle effektive, forskningsbaserte undervisningsprogram som kan hjelpe barn som strever opp på samme nivå som resten av klassen, før de opplever nederlag. Forskningsprosjektet har et randomisert, longitudinelt, intervensjonsdesign som gjør at det vil bidra med omfattende data som kan generere etterspurt kunnskap i norsk utdanningsforskning.

Hovedmålet med prosjektet På sporet, er å forske på hvilken effekt tidlige tiltak har på senere leseferdigheter. For å nå dette målet, har prosjektet følgende delmål:

- Å skaffe til veie kunnskap om hvordan en omfattende endring fra seine til tidlige tiltak kan implementeres i en norsk skole-

kontekst.

- Å bidra med en kunnskapsbase for nasjonal utdanningspolitikk.
- Å utvikle forskningsbaserte verktøy til lærere for allerede ved skolestart å kunne identifisere barn som er i risikozonen for å utvikle lesevaner.
- Å utvikle forskningsbaserte verktøy som kan brukes i en effektiv leseintervensjon i første og andre klasse.

Prosjektet har i 2012 vært vurdert av Forskningsrådet og fått svært gode tilbakemeldinger.

Prosjektperiode: 2013 – 2018

Prosjektet er initiert av Oddny Judith Solheim, Kjersti Lundetræ og Per Henning Uppstad.

CATO

Prosjektet CATO - Contextual aspects of text organization har som mål å undersøke vilkår for bedre skriveflyt hos elever med lese- og skrivevaner, gjennom å utvikle elementer i teknologisk programvare. Prosjektet er initiert av Christer Johansson (UiB) og Per Henning Uppstad (UiS) og er NFR-finansiert i perioden 2013-2016

Prosjektet fikk i 2012 finansiering fra NFR/fellesløftet og prosjektstart er satt til januar 2013 med tilsetning av stipendiat. Mark Torrance er i løpet av 2012 tilsatt ved Lesesenteret som professor II blant annet med arbeidsoppgaver inn mot dette prosjektet. Prosjektet er initiert av Prof. Christer Johansson ved Universitetet i Bergen og Førsteamanuensis Per Henning Uppstad ved Lesesenteret, og blir ledet fra Bergen.

PIRLS

PIRLS er en trendundersøkelse hvor man kan se utvikling av leseferdighet over lengre tid. I 2011 har man brukt tekster fra både 2001 og 2006 for å kunne se utviklingen av leseferdigheten i løpet av en 10-årsperiode. I løpet av 2009 fant man fram til 8 nye tekster (4 litterære og 4 fakta) som

ble prøvd i en pilotering våren 2010. På bakgrunn av piloteringen ble det valgt 4 nye tekster som har inngått i materialet i 2011. Våren 2009 ble de fire spørreskjemaene revidert og de nye spørreskjemaene ble pilotert våren 2010.

Hovedundersøkelsen ble gjennomført i ukene 10. – 13. i 2011. I hovedundersøkelsen ble det brukt to tekster fra 2001, fire tekster fra 2006 og fire nyutviklede tekster. De ti tekstene var fordelt på tretten hefter. De tretten heftene ble fordelt på elevene i de deltagende klassene etter et rotasjonsprinsipp. I praksis betyr dette at elever i samme klasse arbeider med forskjellige tekster. Dette er et prøvedesign som gir mulighet for å prøve ut et stort antall tekster, og som derfor gir meget god informasjon om leseferdighet i en stor gruppe. Fordi de enkelte elevene arbeider med forskjellige tekster, er det imidlertid ikke mulighet for å si noe om den enkelte elevs leseferdighet (prøveresultat). Hovedundersøkelsen omfattet også spørreskjema til elevene, foreldrene/de foresatte, lærerne og rektorene.

I 2011 har også TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) blitt gjennomført. I Norge valgte man å bruke det samme utvalg elever på 4. og 5. trinn i både PIRLS og TIMSS. På denne måten vil man få et mer fullstendig bilde av norske elevers skoleferdigheter på de aktuelle trinnene, samtidig med at man har spennende muligheter for å se på sammenhenger mellom ferdighetene som blir kartlagt.

Det var knyttet en del spenning til hvordan rektorene og lærerne ville reagere på å gjennomføre to store undersøkelser i de samme klassene i løpet av et kort tidsrom. Det viste seg da også at man i 2011 hadde større problemer enn vanlig med å få skolene til å delta. Det virket som om skolene følte det ble for mye arbeid. Flere rektorer viste til at skolene nå er pålagt så mye prøver og rapportering at når deltagelse i TIMSS & PIRLS var frivillig, så valgte de å si nei. Når først skolene hadde valgt å delta, var det imidlertid greit å få foreldrenes tillatelse.

På 4. trinn har 120 skoler og 3190 elever deltatt i PIRLS 2011. På 5. trinn deltok 55 skoler og 1315 elever.

Fordi man brukte det samme utvalget i både TIMSS og PIRLS, ble det avtalt at PIRLS (Lesesenteret) skulle ha ansvaret for all kontakt med skolene. Dvs. at utsendelse av informasjon arbeid med utvalg, oppsett av klasse- og elevlister, pakking og utsendelse av testhefter og spørreskjemaer ble foretatt av prosjektgruppen i PIRLS (Lesesenteret). Alt materiell fra de to undersøkelsene ble også sendt tilbake til Lesesenteret. Her ble det kontrollert og sortert før videresending til IEA-DPC i Hamburg for skanning.

Våren 2012 ble det arbeidet med planlegging av analysearbeidet, slik at dataanalysene kunne starte umiddelbart etter at de nasjonale dataene ble tilgjengelige i slutten av juni 2012. Den internasjonale rapporten og den første norske rapporten ble presentert 11. desember 2012.

Den fullstendige norske rapporten finnes på Lesesenterets hjemmesider, men en kort oppsummering viser:

- Elever på 4. trinn får 507 poeng, signifikant høyere enn internasjonalt gjennomsnitt og 2001 og 2006
- På 5. trinn får elevene 549 poeng. Elever med samme alder og opplæring i Sverige, Danmark og Norge (5. trinn) leser omtrent like godt
- Forskjellen mellom svake lesere og gode lesere er sterkt redusert fra 2001 til 2011 og er nå blant de minste i PIRLS. På 4. trinn i 2001 lå 12 % av elevene under laveste mestringsnivå, redusert til 8 % i 2006 og 5 % i 2011. På 5. trinn er det 1 % under laveste mestringsnivå
- I 2011 leser jentene bedre enn guttene, men forskjellene er redusert i forhold til tidligere år
- Tidligere hadde norske elever problemer med lesing av faktatekster. I 2011 leser elevene faktatekster like godt som litterære tekster (4. og 5. trinn)

Victor van Daal og Ragnar Gees Solheim har delt ansvaret som NRC, med Solheim som prosjektansvarlig. Anne Charlotte Begnum har vært data manager og Nina Nøttaasen Gabrielsen har vært en del av arbeidsgruppen for PIRLS 2011. Ragnar Gees Solheim har vært med i den sentrale

arbeidsgruppen (QDG) som har arbeidet med spørreskjemaene i PIRLS 2011.

d. Doktorgradsprosjekt

Små barns muntlige fortellinger

Målet for forskningsprosjektet er å søke etter spor fra barnehagens lesepraksis i barnas muntlige fortellinger - og se på sammenhenger mellom barnehagens lesekultur og barnehagebarnas språkbruk.

Forskningsprosjektet har bakgrunn i et treårig utviklingsprosjekt, hvor barna i sju norske barnehager var med på daglige leseaktiviteter – både spontant og tilrettelagt – som del av barnehagens pedagogiske satsing (Hoel, Bråthen, & Kaasa, 2008; Hoel & Helgevold, 2007). Den tilrettede metoden som ble iverksatt, dialogisk lesing (Hoel, Wagner, & Oxborough, 2011), har særlig fokus på språkstimulering innenfor rammen av leseaktiviteter (Whitehurst et al., 1988). Et utvalg barn fra tre prosjektbarnehager er fulgt i overgangen mellom barnehage og skole. Barn fra en kommune som ikke har hatt den samme målrettede satsingen, utgjør en kontrollgruppe. I alt 35 barn har deltatt i studien. Data er samlet inn i to omganger: rett før barna avsluttet barnehagen, og samme tid ett år senere – når barna har vært nesten ett år i skolen.

Prosjektet avsluttes i 2013

Faglig ansvarlig: Trude Hoel
Veileder: Vibeke Hetmar
Biveileder: Atle Skaftun

Sakpreget lesing og skrivning på mellomtrinnet.

Prosjektet setter fokus på sammenhengen mellom lesing av modelltekster og elevene sin egen skrivning av ulike typer sakpreget skrivning. Prosjektet følger en gruppe elever på 5. trinn gjennom et skoleår. Elevene leser ulike tekster.

Disse tekstene er så modeller for elevenes egen skrivning.

Prosjektet avsluttes i 2013.

Faglig ansvarlig: Anne Håland

Faglig veileder: Vibeke Hetmar

Biveileder: Per Henning Uppstad

Utvikling av litterær faglighet - En studie av norsk-faglighet i den videregående skole i møte mellom høytpresterende elever og lyrikk

Kunnskapsløftet har blitt kalt en literacy-reform (Berge 2005) og fremhever de tradisjonelt norskfaglige ferdighetene lesing, skrivning og muntlighet som grunnleggende ferdigheter, forankret i alle fag. Samtidig løftes det enkelte fagets spesifikke faglighet frem. I dette empirisk litteraturdidaktiske Ph.d-prosjektet studeres domenespesifikk faglighet innen norskfagets litteraturundervisning. Utviklingen av en slik faglighet kan forstås som et kontinuum fra barneskole til høyere utdanning og academia. I prosjektet gjøres det nedslag i dette utviklingsløpet på ulike stadier i den videregående skolen. Høsten 2012 har lyrikkundervisningen i tre høytpresterende Vg1-klasser blitt observert. Hovedmaterialet i studien er litterære gruppesamtaler gjennomført i to fokusgrupper fra hver av de observerte klassene. Disse fokusgruppene vil bli fulgt i Vg2 og Vg3, og liknende litterære samtaler fra grupper på Vg3-nivå gjennomføres våren 2013. I samtalene medieres fagligheten språklig idet elevene etablerer diskursive relasjoner mellom seg selv og diktet, mellom hverandre og mellom seg selv og et faglig diskursivt fellesskap.

Fireårig doktorgradsprosjekt for perioden 2011-2015

Prosjektansvarlig: Aslaug Fodstad Gourvennec

Hovedveileder: Atle Skaftun

Biveileder: Per Henning Uppstad

Aspekter ved språklig utvikling relatert til sosial fungering i tidlig førskolealder

En rekke studier har pekt på at det er en sammenheng mellom språk og sosial fungering hos skolebarn. Få studier dokumenterer denne sammenhengen hos førskolebarn. Prosjektets målsetting er å utvikle kunnskap om hvordan språk er relatert til sosial kompetanse når barn er 33 mnd; hvilke språklige og sosiale faktorer som kjennetegner sterke versus svake grupper, samt hvilke sammenhenger det er mellom språk og sosial kompetanse for flerspråklige barn.

Studie 1: Er det forskjell mellom gutter og jenters språklige kompetanse ved 33 mnd? En studie om kjønnsforskjeller i tidlig alder med fokus på språklige ferdigheter som er forbundet med skolefaglig suksess på et senere tidspunkt.

Studie 2: Hvilke sammenhenger er det mellom språk og sosial kompetanse hos tospråklige barn ved 33 mnd.?

Studie 3: Hvilke sammenhenger er det mellom språklig bevissthet og lek og sosial kompetanse hos barn som er 33 mnd.?

Det metodiske grunnlaget for prosjektet bygger på statistiske analyser av data innsamlet av «Stavangerprosjektet - det lærende barnet», en longitudinell studie med et utvalg på om lag 1000 barnehagebarn. Datamaterialet er innsamlet ved hjelp av observasjonsmateriell. Data basert på observasjonsmateriellene *TRAS* og *Alle med* benyttes i avhandlingen.

Fireårig doktorgradsprosjekt. Fra 2010 – 2014.

Prosjektansvarlig: Elisabeth Brekke Stangeland

Hovedveileder: Åse Kari Hansen Wagner

Medveileder: Kjersti Lundetræ

Biveileder: Elin K. L. Reikerås

Lesaren i teksten. Perspektiv på lesing i digitale medium.

I prosjektet ser en nærmere på kulturer for kunnskapsorganisering i overgangen fra trykk

til skjerm, med et særleg blikk på hvilke konsekvenser digitale medium har for undervisning og skole. Prosjektet har både teoretiske og praktiske problemstillinger, og datamaterialet er innsamlet blant annet ved observasjon av og intervju med to klasser i den vidaregående skolen med rik tilgang på datamaskiner og Internett både på skolen og fritiden. Det er også samlet inn bloggtekster som en klasse har produsert i løpet av et skoleår, og disse tekstene er gjenstand for analyse.

Prosjektet varer til 2013.

Prosjektansvarlig: Arne Olav Nygard
Hovedveileder: Atle Skaftun
Biveileder: Per Henning Uppstad

Interjections in Late Middle English Play Texts: a multi-variable pragmatic approach

Hildegunn Støle leverte sin PhD-avhandling 16. november 2012. Avhandlingen dreier seg om engelsk historisk pragmatikk, stipendiatstillingen var ved Institutt for Kultur- og Språkvitenskap (IKS) ved UiS og tittelen på avhandlingen er «Interjections in Late Middle English Play Texts: a multi-variable pragmatic approach.»

Prosjektet avsluttes i 2013.

Prosjektansvarlig: Hildegunn Støle
Hovedveileder: Jacob Thaisen, UiS
Medveileder: Martti Mäkinen, Hanken School of Economics, Helsinki

Deltagelse og deliberasjon i digitale medier - ungdom og avisoffentlighet

Prosjektet ser nærmere på forholdet mellom ungdoms mediebruk og produksjonen av offentlighet. Nye medieplattformer og nye sosiale massemedier forandrer på grunnlaget for de tradisjonelle massemediene, og dermed på den norske offentligheten og måten det demokratiske maktkretsløpet (Habermas) virker. I prosjektet ser en først og fremst nærmere på betydningen

av Facebook for ungdoms lesing og skriving, i sær med henblikk på om det foregår genuin deliberasjon på slike Facebook-lenker. Skriften på Facebook-veggen faller inn under hva som på fagspråket kalles vernacular literacies, som er et teoretisk utgangspunkt for prosjektet, som ellers bringer sammen teori fra lesevitenskap, retorikk og statsvitenskap. Hva slags former for deliberasjon foregår eventuelt på Facebook-veggen, og hvordan påvirker dette reproduksjonen av den norske offentligheten? Hva slags former for medborgerskap forvaltes her; demokratisk, digitalt og retorisk? Hvilke utfordringer står stat, skole og mediehus overfor når Facebook eventuelt forandrer på såvel det demokratiske maktkretsløpet som det sivile kulturkretsløpet?

Fireårig doktorgradsprosjekt. Prosjektet avsluttes i 2015

Prosjektansvarlig: Jan Inge Reilstad
Hovedveileder: Bjørn Kvalsvik Nicolaysen
Biveileder: Atle Skaftun

Bruk av lesestrategier for å beskrive leseforståelse hos elever på 5.trinn

Forskningsprosjekts hensikt er å utvide eksisterende kunnskap og generere mer kunnskap på to områder. Det ene er å få mer kunnskap om elevers bruk av lesestrategier og samspillet mellom lesestrategier og leseforståelse. Det andre er å kunne vurdere i og på hvilken måte intervensjon i form av kurs for lærere, påvirker lærerens undervisning. I studien ønsker en å beskrive mer enn å måle, derfor har studien en kvalitativ innfallsvinkel. Det er to hovedgrupper av informanter, til sammen ca 10 lærere og ca 70 elever, fordelt på fire skoler. Lærerne i studien deltar i prosjektperioden i kompetansehevingskurs med ulik oppfølging i etterkant av kursene. I studien samles kunnskap om lærerne, elevene og undervisning på fire ulike måter. Gjennom kvalitative forskningsintervju, gjennom filmopptak/observasjon av undervisning, gjennom tekstanalyse i form av elevenes arbeidsbøker og gjennom dokumentanalyse som elevenes undervisningsplan/lekseplan, det som ofte kalles elevenes ukeplan. I

deler av analysene brukes observasjonsmateriellet Leselos som i utgangspunktet er et verktøy for kvalitative observasjoner av elevers leseferdigheter og et rammeverk for undervisningsplanlegging.

Fra 2008 - 2013

Prosjektansvarlig: Lise Helgevold
Hovedveileder: Vibeke Hetmar
Biveileder: Atle Skaftun

Fagdidaktisk utprøving av en fortolkende kulturbevisst tilnærming til Religion, livssyn og etikkundervisning - Om forholdet mellom teori og praksis i lærerutdanningsfaget og grunnskolefaget RLE

Stipendiatstillingen lå til Institutt for kultur- og språkvitenskap (IKS) ved UiS, og avhandlingen var ferdigstilt før Husebø tiltrådte stilling ved Lesesenteret:

Problemstillingene i avhandlingen handler om RLE-undervisning i en tros- og livssynsmessig mangfoldskontekst. Avhandlingen setter fokus på undervisning i både lærerutdanningens og grunnskolens RLE-fag. I prosjektet ser stipendiaten på teori- og praksisutvikling i faget, og analyserer innovativ forskningsbasert undervisning gjennomført av et praksisfelleskap. Innovasjonen består i fagdidaktiske utprøvinger av en bestemt religionspedagogisk teori. Teorien som blir utforsket er opptatt av å adressere spørsmålet om tros- og livssynsmessig mangfold i skole og utdanning.

Avhandlingen viser hvilke typer kunnskap som blir gitt gode vilkår for å utvikles innenfor det aksjonsforskende praksisfelleskapet. Den viser også hvordan ulike typer og grader av deltakelse i undervisning og forskning blir fremforhandlet, samt hvordan det å drive forskning i egen undervisning kan være en ramme for praksis- og teoriutvikling. Dette kan være en måte å synliggjøre forholdet mellom teori og praksis på. Hvordan RLE-undervisning basert på en fortolkende kulturbevisst tilnærming gir behov for at de som leder og følger undervisningen forbereder seg på

bestemte måter og på bestemt fagkunnskap, er også et resultat som fremkommer i avhandlingen.

Avhandling levert i desember 2012.

Prosjektansvarlig: Dag Husebø
Veileder: Professor Geir Skeie

Hvilke kriterier kan brukes for å validere leseprøver? - Aspekter ved kriteriums og konstruktvaliditet

Målet med prosjektet er å sammenligne leseforståelse slik det blir operasjonalisert i PIRLS (Progress in Reading Literacy Study), i teori om leseforståelse og i praktisk pedagogikk.

I de siste 10 årene har Norge deltatt i en internasjonal lesetest kalt PIRLS, som skal måle leseforståelse til elever på fjerde trinn. Målet med dette prosjektet er å undersøke aspekter ved konstrukt- og kriteriumsvaliditet for PIRLS i Norge.

Konstruktvaliditet forstås her som i hvilken grad leseprøven måler konstruktet leseforståelse, mens kriteriumsvaliditet her forstås som hva en kan måle/forutsi med leseprøven og hva ikke, og i hvilken utstrekning en kan gjøre det. Et aspekt som undersøkes er om og i hvilken grad lærerens aktiviteter i leseundervisningen har en innflytelse på elevenes prestasjoner i PIRLS.

Planlagt avslutning i 2013/2013

Prosjektansvarlig: Anne Charlotte Begnum
Veileder: Carsten Elbro

Barns matematiske utvikling

Prosjektet er et treårig doktorgradsprosjekt finansiert av Universitetet i Stavanger. Prosjektet skal studere barns tidlige matematiske utvikling og er en del av Stavangerprosjektet "Det lærende barnet", fase en. Formålet med studien er å få kunnskap om barns tidlige matematiske utvikling fra 2,9 til 4,9 år med spesielt fokus på de svakeste. Studien skal også se på tidlige kjenne-

tegn på svake matematiske ferdigheter, samt på språkets betydning for barns tallbegrepsutvikling. Den metodiske tilnærmingen til studien er ikke-eksperimentell med strukturert observasjon i en naturlig setting av kjente nærpersioner.

Fra 2009 – 2013

Prosjektansvarlig: Tone Salomonsen

Veileder: Elin Reikerås

Biveileder: Ann-Mari Knivsberg

Cohesion management in text writing

Forskning på skrivning har tradisjonelt vært delt i forskning på prosess eller produkt. Videre har forskning på skrivning tradisjonelt vært skilt fra forskning på lesning. Leseaspektet ved skrivning har vært gitt lite oppmerksomhet og forskning på konsekvenser lesing kan ha for skrivning og omvendt er lite utforsket. Dette prosjektet visker ut det tradisjonelle skillet mellom forskning på lesning og skrivning, ved å fokusere på visuell oppmerksomhet på egen tekst under skriveprosessen. Prosjektet vil fokusere på den lesende skriver og det dynamiske forhold som eksisterer mellom visuell oppmerksomhet mot egen tekst og bruk av kohesjonsmekanismer for å sikre en god sammenhengende tekst.

I doktorgradsprosjektet brukes registrering av øyebevegelser i kombinasjon med registrering av tasteaktivitet som metode. Metoden gir data hvor man har muligheten til å analysere interaksjonen mellom skriverens visuelle oppmerksomhet mot egen tekst og den skriftlige produksjonen av denne. Datainnsamlingen omfatter 40 tekster fra 20 universitetsstudenter (alder 19-22 år), der én tekst er skrevet under normale forhold for visuell tilbakemelding fra egen tekst, og der den andre er skrevet under manipulerede forhold for visuell tilbakemelding fra egen tekst, som innebærer at alle bokstaver er erstattet med X.

Prosjektansvarlig: Gunn Helen Ofstad Oxborough

Veileder: Per Henning Uppstad

Biveileder: Mark Torrance

e. Andre FoU-prosjekt

Diagnostisering og oppfølging av elever med lesevansker

Prosjektet startet 01.09.2005 og ble avsluttet 31.12.2012. Målsettingen var å generere ny kunnskap om lesevansker, om avhjelping av lesevansker og om tilleggsvansker ved dysleksi. Elever med store og vedvarende lesevansker deltok. Publisering fra prosjektet er gjort i internasjonale tidsskrift, på nasjonale og internasjonale konferanser og i undervisning, etterutdanning og kurs for studenter, lærere, spesialpedagoger og PP-personell. Sentrale fagpersoner i prosjektet har vært: Anne Brit Andreassen, Anne Elisabeth Dahle og Ann-Mari Knivsberg.

Scandinavian – British project: A research project on dietary intervention for children with autistic disorders and abnormal urinary peptide profiles.

Dette er et samarbeid mellom forskere ved Center for Autisme i København, ved Rikshospitalet, UiO, ved ESPA Research, Sunderland, og ved Lesesenteret, UiS. Målsetting er å kartlegge effekt av gluten- og kaseinfri diett for barn med autistiske særtrekk og avvikende urinpeptidmønstre. Data er presentert i fagfelleurdert artikkel i internasjonalt tidsskrift og på er rekke internasjonale konferanser. Videre publiseringsarbeid pågår. Prosjektansvarlig ved UiS: Ann-Mari Knivsberg

Tilpasset leseopplæring

Bokprosjekt – Tilpasset leseopplæring. Utfordringer og oppfølging i den første leseopplæringen (i samarbeid med Gyldendal Akademisk). Boken består av 12 kapitler og tar blant annet for seg kunnskap om språkutvikling, tidlig leseopplæring, lese- og skriveteorier, undervisningsmeto-

der, kartlegging, tiltak og tilpassa opplæring. Finn Egil Tønnessen og Kjersti Lundetræ er redaktører. Utover redaksjonen består forfattergruppen av følgende fagpersoner ved Lesesenteret: Egil Gabrielsen, Gunn H. O. Oxborough, Nina N. Gabrielsen, Elisabeth B. Stangeland, Margaret K. Færevaa, Åse Kari H. Wagner, Bente R. Walgermo, Per Henning Uppstad og Toril F. Hoem. I tillegg skal Ulf Rune Andreassen ved HiØ skrive et kapittel om leseforståelse.

Helhetlige perspektiver på lesing

Bokprosjekt – Helhetlige perspektiver på lesing (i samarbeid med Cappelen akademisk forlag). Boken er forankret i PSFU med Oddny Solheim, Atle Skaftun og Per Henning Uppstad som redaktører, og skal bestå av 9 artikler: fire av dem om fagovergripende perspektiver på lesing, fem knyttet til lesing i spesifikke fag. Alle artiklene skrives av forfattere som samarbeider. Utover redaksjonen består forfattergruppen av følgende fagpersoner ved Lesesenteret: Ingrid Nielsen, Aslaug F. Gourvenec, Toril F. Hoem, Hanne Staurseth, Margunn Mossige, Dag Husebø, Vibeke Rønnevik, Hildgunn Støle og Jan Inge Reilstad.

Litteratur og faglighet

Prosjektet startet opp høsten 2012 og søker kunnskap om faglighet knyttet til litteraturarbeid slik denne kommer til uttrykk blant ulike aktører i det faglige domenet knyttet til skole og utdanning. Interessen spenner derfor fra første klasse til forskningsfronten. Et doktorgradsprosjekt inngår i prosjektet, og er knyttet til litterær faglighet blant elever i videregående skole. For øvrig har forskergruppen samlet inn og begynt å arbeide med data knyttet til lærere i vgs og forskere i høyere utdanning. Prosjektet presenterer seg med fokus på rammer og foreløpige resultater ved å organisere et symposium på Skriv! Les! konferansen v-2013.

Sentrale fagpersoner i prosjektet er Atle Skaftun, Ingrid Nielsen og Aslaug F. Gourvenec.

Problemløsning i ulike oppgaveformat: betydningen av tiltro til egne leseferdigheter

Hovedmålsettingen i prosjektet er å utvikle ny kunnskap om hvordan tiltro til egne leseferdigheter og faktiske ferdigheter påvirker elevenes problemløsningsstrategier under lesing og ved besvarelse av prøver i leseforståelse.

Prosjektet er finansiert av Kvinneinitierte FOU-prosjekter 2010, Universitetet i Stavanger.

Sentrale fagpersoner i prosjektet er Oddny Judith Solheim og Per Henning Uppstad.

f. Oppsummering og vurdering i forhold til resultatmål i handlingsplan

Hovedmål

Lesesenteret skal utvikle ny kunnskap om lesing spesielt og skrift generelt, med sikte på å bedre praksis.

Resultatmål

- Vi er et attraktivt miljø for forskere i Norden og internasjonalt

Vi har deltatt i flere felles søknader, og har fått midler (se bla CATO, Norforsk). Vi har samarbeid med forskere i Norden og internasjonalt (se kapittel 5), og har tilknyttet oss flere professor II. Vi har en vei å gå før det er naturlig å omtale Lesesenteret som et attraktivt miljø for forskere i Norden og internasjonalt, men vi har tro på at vi er på rett vei.

- Vår forskning publiseres i poenggivende kanaler – nasjonalt og internasjonalt

Vi har 25 publikasjoner (16,3 poeng) i 2012, mot 15 (15,6 poeng) for 2011. Vi har rett nok ikke høynet antall forskningspoeng totalt i forhold til 2011 (noe som skyldes at forskere fra Lese-

senteret samarbeider mer/er flere forskere per publikasjon). Samarbeid innad og internasjonalt er likevel en meget positiv utvikling, og lover godt for fremtiden. Det er grunn til å forvente en økning i poengpublikasjonen allerede i 2013, da senteret utgir tre samarbeidspublikasjoner (PIRLS-publikasjon samt to fagbøker).

- **Publiseringsraten pr fast vitenskapelig på førstenivå er på minst 1 poeng**

Her må vi vente på den endelige rapporteringen, som foreligger i februar.

- **Vi har styrket forskningen på praksisfeltet: Leseopplæring i skolen, leseutvikling (fra barnehage til voksenliv), lese- og skrivevansker**

Flere prosjekt vil bidra til dette på sikt (bl.a. Stavangerprosjektet, På sporet, flere doktorgradsprosjekt etc). Vi arbeider også med å få plass forskning knyttet til den store ungdomstrinnsatsingen.

- **3 doktorgradsstipendiater har disputert innen 2014**
- **4 ansatte i ordinær stilling har avlagt doktorgrad innen 2014**

De fleste ligger an til å klare dette.

- **4 førsteamanuenser har oppnådd/har inne søknad om opprykk til professor**

Atle Skaftun har fått professorkompetanse. Vi håper at andre vil få i anledning av at professorat i Lesevitenskap våren 2013 lyses ut ved senteret.

- **Vi har toppstillinger (professorer) i både spesialpedagogikk og lesevitenskap**

Ja, det har vi nå. Flere trengs.

- **Lesesenteret har minst to eksterntfinansierte forskningsprosjekt (NFR/EU)**

Vi har per nå CATO (NFR) og Norforsk (lyst ut av NordForsk i samarbeid med NFR, Finlands Akademi, Vetenskapsrådet i Sverige, Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet på Island, Det strategiske forskningsråd i Danmark og Nordisk ministerråd). I tillegg har vi midler gitt av Høgskulen i Sogn og Fjordane (The ASK study). Dette er samarbeidsprosjekt med andre institusjoner. Vi har/har hatt flere søknader inne til vurdering (NFR, ulike program), og har prosjekter som er svært godt evaluert, men vi venter fremdeles på å utløse de virkelig store midlene.

- **Vi utnytter i større grad eksisterende databaser/datamengder – både i forskning og formidling**

Vi har fremdeles datamengder som må utnyttes bedre. Det gjelder særlig PIRLS-dataene (fra 2001, 2006, 2011) og diagnostiseringsdataene (som vi har fra 2005 og fram til i dag).

- **Vi har etablert FoU-samarbeid/-utveksling med land i 3. verden for å få inn flere globale/ikke-vestlige perspektiver på læring og utdanning**

Vi har lenge arbeidet mot samarbeid med Madagaskar, men så langt ikke lykkes i å hente midler. Dette er ikke høyeste prioritet.

Strategier

- **Differensiert forskningstid (på bakgrunn av forskerkompetanse/produksjon/tilslag på søknad om forskningsmidler)**

Vi er på vei.

- **Sterkere forskningsledelse – forskningsledelse er en oppgave for professorer**

Større grad av prosjektorganisering har gitt sterkere forskningsledelse. Referansegruppe for forskning arbeider også for det samme. Få professorer er likevel en utfordring.

- Større trykk på søknadsskriving og bedre planlegging av søknader

Mye godt arbeid her det siste året. Krever likevel bedre planlegging og avsatt tid (et ledelsesansvar).

- Økt forskningssamarbeid innad i egen institusjon, nasjonalt og i Norden

Se ovenfor.

- Vi etablerer strategier for intern kompetanseheving:

Sampublisering og tverrfaglig/flermetodologisk samarbeid
 Kollegaveiledning
 Kvalifisering til førstelektor

Bøkene vi samarbeider om (omtalt ovenfor), er et godt eksempel. Her bidrar en lang rekke kollegaer, også universitetslektorer som publiserer sammen med mer erfarne forskere. Målet med å knytte forskning til ungdomstrinnsprosjektet er dels det samme – involvere kollegaer uten forskerkompetanse i samarbeidsprosjekt, slik at disse på sikt kan få førstekompetanse.

- 4 nye stipendiatstillinger – innen de av våre områder hvor vi per i dag ikke har god nok rekruttering

Som nevnt ovenfor lyser vi våren 2013 ut tre stipendiatstillinger; to innen tidlig intervensjon (lesevansker), en innen lesing i digitale medier.

- Vi arbeider for å få post-dok-stilling i Lesesenteret

Ingen konkrete utsikter til det foreløpig.

- Lesesenteret har en sentral rolle i den fakultære læringslabben. Denne har fått ekstern finansiering, og er en viktig bidragsyter i fakultetets forskning og undervisning/veiledning. Eksterntfinansierte doktorgradsstipendiater og professorer tilknyttet Læringslabben vil utgjøre en viktig ressurs også for Lesesenteret

Vi venter fremdeles på at UiS skal behandle sendt søknad om læringslabb.

- Lesesenteret kan ha en rolle i et påtenkt Senter for barnehageforskning dersom det gis ressurser til dette

Vi kjenner ikke til at denne saken har kommet lenger.

- Nye arenaer for publisering av lese-/skriveforskning:

Vi har etablert en poenggivende skriftserie for leseopplæring og leseforskning

- Ikke etablert (jf at vi heller har satset på to poenggivende bøker, samt se neste punkt)

Forskerkonferansen Skriv! Les! er godt etablert

- Begge disse arenaene bidrar til å høyne publiseringsraten (poengproduksjon)
- Forskerkonferansen Skriv! Les! ble arrangert i Stavanger for første gang i 2011. Lesesenteret bidro da med 1 symposium og 7 paper-presentasjoner. Publikasjon etter denne første Skriv! Les!-konferansen kom like før jul 2012, med 4 publikasjoner fra Lesesenteret. Konferanse nr 2 er under planlegging. 3 symposier og 7 paperpresentasjoner er innsendt fra Lesesenteret til vurdering. Det ser med andre ord ut til at denne nordiske konferansen kan bidra til å høyne publiseringsraten.

- Det opprettes høsten 2011 en referansegruppe for forskning. Gruppen er senterleders rådgivere i faglige saker som omhandler forskning og utvikling, og har sammen med senterleder ansvar for overordnet strategi på området

Etablert, fungerer godt.

Organisasjon og ressurser

a. Personalsituasjonen

Per 31.12.2012 hadde Lesesenteret 52 ansatte i ulike typer stillinger.

Faste stillinger

- Senterleder og førsteamanuensis Åse Kari H. Wagner
- Professor Ann-Mari Knivsberg
- Professor Victor van Daal
- Professor Atle Skaftun
- Førsteamanuensis Liv Engen (20 %)
- Førsteamanuensis Anne Mangen (10 % grunnet post-dok-stilling ved HiOA, vil være tilbake i full stilling august 2013)
- Førsteamanuensis Elin Reikerås
- Førsteamanuensis Egil Gabrielsen
- Førsteamanuensis Oddny Judith Solheim
- Førsteamanuensis Per Henning Uppstad
- Førsteamanuensis Anne Elisabeth Dahle
- Førsteamanuensis Kjersti Lundetræ
- Førstelektor Anne Charlotte Begnum
- Førsteamanuensis Ingrid Nielsen
- Universitetslektor Nina Nøttaasen Gabrielsen
- Universitetslektor/doktorgradsstipendiat Trude Hoel
- Universitetslektor/doktorgradsstipendiat Lise Helgevold
- Universitetslektor/doktorgradsstipendiat

Anne Håland

- Universitetslektor/doktorgradsstipendiat Arne Olav Nygard
- Universitetslektor Margunn Mossige
- Universitetslektor Toril Frafjord Hoem
- Universitetslektor Bente Walgermo
- Seniorskonsulent Jostein Tollaksen
- Seniorskonsulent Trond Egil Toft
- Seniorskonsulent Ellen Rafos
- Konsulent Astri Engelsgjerd
- Rådgiver Alexandra Halsan (50 %)

I permisjon:

- Førsteamanuensis Ida Buch-Iversen

Faste faglige stillinger med annen administrativ tilknytning:

- Professor Finn Egil Tønnessen (tilsatt ved Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk, men knyttet til Lesesenteret i forskningsdelen av stillingen)

Engasjementer/vikariater:

- Førstelektor Margaret Klepstad Færeveag
- Universitetslektor Kristine G. Skjæveland (50 %)
- Psykolog Ragnar Gees Solheim (50 %)
- Prosjektmedarbeider Bjørg Danielsen Jølbo (50 % fom 15.08.2011)
- Universitetslektor Ingeborg Berge (15 %)

- Universitetslektor/doktorgradsstipendiat Dag Husebø (50 %; 80 % fom januar 2013)
- Universitetslektor Kjersti M. Langvik
- Universitetslektor Monica G. Mitchell
- Universitetslektor Jan Inge Reilstad
- Universitetslektor Espen Schønfeltdt (10 %)
- Universitetslektor Hanne E. Staurseth
- Universitetslektor/doktorgradsstipendiat Hildegunn Støle
- Universitetslektor Berit Watne
- Konsulent Ton Chi
- Lærer Hildur Stock (20 %)

Stipendiater

- Doktorgradsstipendiat Tone Salomonsen
- Doktorgradsstipendiat Gunn H. Ofstad Oxborough
- Doktorgradsstipendiat Elisabeth Brekke Stangeland
- Doktorgradsstipendiat Aslaug Fodnes Gourvenec
- Doktorgradsstipendiat Vibeke Rønneberg (stipend finansiert av NFR; 25 % lønnet av Lesesenteret)

Professor II

- Professor II Sven Strömqvist 10 % (Hovedstilling ved Lunds Universitetet)
- Professor II Stefan Samuelsson 10 % (Hovedstilling ved Linköpings Universitetet)
- Professor II Vibeke Hetmar 10 % (Ansatt ved Danmarks pædagogiske Universitetsskole, lønnet på timebasis fra Lesesenteret)
- Professor II Mark Torrance 20 % (Hovedstilling ved Nottingham Trent University)

Utsikter for 2013

Staben vil i 2013 bli styrket med en kontorsjefstilling (Karoline H. Høibo tiltrer ca 01.03.2013), med minst en ny professor II (professor Thomas

Moser tiltrer fra 01.01.2013), samt med 3 nye stipendiatstillinger – som lyses ut våren 2013 for tilsetting høst 2013.

b. Styre og utvalg

Styret for Lesesenteret

Universitetet i Stavanger innførte fra høsten 2011 styrer på fakultets- og instituttnivå. Det tidligere senterrådet ble dermed erstattet av et helt nytt senterstyre.

Senterstyrets mandat, sammensetning og ledelse

Målsetting og ansvar

Målsetting med innføring av senterstyre er å styrke studenters og ansattes innflytelse på utviklingen av universitet og eget institutt/senter. Tilsvarende som på fakultetsnivå, er myndigheten knyttet til beslutninger av overordnet, strategisk og økonomisk betydning, mens den daglige driften innenfor de rammene senterstyret og ledelsen på nivåene over trekker opp, ivaretas av senterleder.

Senterstyret fatter vedtak innenfor de rammer som UiS-styret og fakultetsstyret fastsetter, gjeldende lover og bestemmelser og de rammer som ellers trekkes opp av senterledelsen.

Senterleder er sekretær for senterstyret, og effektiviserer disses vedtak (på tilsvarende vis som dekan gjør for fakultetsstyret).

Senterleder har resultatansvar for egen enhet og rapporterer til dekanen.

For prosjekter som er direkte styrt av Utdanningsdirektoratet (Nasjonalt senter/§ 1.4), skjer rapporteringen til Utdanningsdirektoratet.

Senterstyrets mandat

Senterstyret har ansvar for å fastsette overordnede mål, prioriteringer og strategier for enheten innenfor rammer gitt i regelverk og overordnede

nivåers beslutninger. Dette ivaretas ved at de tar stilling til og vedtar:

- Enhetens strategi og overordnede faglige prioriteringer
- Budsjett og hovedfordeling (for basisbevilgning UiS), med vekt på strategiske prioriteringer
- Saker av stor strategisk eller prinsipiell betydning

I tillegg ligger det til senterstyret å foreslå (overfor dekan) eksterne medlemmer til eget senterstyre.

Senterstyret vil også inngå i institusjonelle og fakultære prosesser rundt universitetets overordnede strategi og fakultetets handlingsplaner.

Medlemmer:

Vitenskapelig personale (3):

Faste medlemmer:

- Anne Håland
- Trude Hoel
- Atle Skaftun

Varamedlemmer (i rekkefølge):

- Arne Olav Nygard
- Nina Nøttaasen Gabrielsen
- Anne Elisabeth Dahle
- Margunn Mossige

Studentrepresentanter (2) hvorav en Ph.d.-student – velges for ett år om gangen:

Faste medlemmer:

- Gunn Helen Ofstad Oxborough
- Morten Tveit

Varamedlem:

- Aslaug F. Gourvenec (varamedlem)

Teknisk-administrativt personale (1)

Fast medlem:

- Jostein Tollaksen

Varamedlem:

- Ellen Rafos

Ekstern representant (1)

Fast medlem:

- Synnøve Matre, HiST

Varamedlem:

- Sigurd Aukland, Klepp kommune

Sekretær: Åse Kari H. Wagner, senterleder.

Styreleder: Synnøve Matre.

Det nye senterstyret hadde sitt første møte høsten 2011, og har 4-5 møter i året.

Fakultetsstyre

Egil Gabrielsen fra Lesesenteret er fast medlem i det nye styret for Det humanistiske fakultetet.

Styret har 4-5 møter i året.

Andre råd og utvalg

Ansatte ved Lesesenteret er ellers medlemmer i en rekke råd og utvalg, både nasjonalt, internasjonalt og internt på UiS.

c. HMS-tiltak

2012 har vært et år med stort fokus på HMS-tiltak. To høgdepunkt må trekkes fram: Ferdig renoverte og oppussede lokaler, og studietur til Metochi:

- Vi har i flere år slitt med dårlig innemiljø, og fikk i 2011 endelig gehør for at de måtte renoveres. 2012 sto derfor i renoveringens og flyttingens tegn – og i tillegg benyttet vi anledningen til å pusse opp kjedelige lokale. Resultatet er bedre inneklima og flotte lokaler som gir økt trivsel.
- Metochi: I september 2012 dro hele senteret til Metochi studiesenter på Lesbos. Vi hadde en fantastisk uke, både faglig og sosialt.

Ellers har vi fokusert på samarbeid og konflikt-håndtering (med to halve dager for hele kollegiet, den ene sammen med bedriftspsykolog, UiS), utarbeidelse av handlingsplan for samarbeid og konflikthåndtering (utarbeidet av nedsatt arbeidsgruppe – planen skal legges fram for senterstyret i marsmøtet, 2013), mentorordning for nyansatte (en ordning vi har gode erfaringer med), samt mange ulike sosiale arrangement (fra deltakelse med lag i Dytt.no, sykkelkonkurranse – som Lesesenterlaget vant, - til sosiale sykkelvelder).

d. Oppsummering og vurdering i forhold til resultatmål i handlingsplan

Hovedmål

Lesesenteret skal være en attraktiv arbeidsplass – faglig og sosialt.

Resultatmål

- Lesesenteret er et arbeidssted med høy trivsel

Kollegiet melder generelt om høy trivsel, og dette er også et bilde som kollegaer utenfra har av Lesesenteret. Visse utfordringer vil det likevel alltid være, og det er grunnen til at vi som nevnt har fokusert på samarbeid og konflikthåndtering dette året. Vi har i tillegg til dette hjelp fra bedriftspsykolog til å løse noen spesifikke utfordringer.

- Lesesenteret har et arbeidsmiljø som preges av gjensidig respekt og toleranse – på tvers av faggrenser og kompetansenivå.

Vi arbeider systematisk for at dette skal være noe som preger arbeidsmiljøet ved Lesesenteret (jf ovenfor).

- Lesesenteret er et sted hvor alle ansatte opplever vekst og utvikling

Det er et mål at alle ansatte, på alle faglige og administrative nivå, skal oppleve vekst- og utviklingsmuligheter. Dette er tema som tas opp i utviklingssamtalen.

- Vi samarbeider tett med praksisfeltet (barnehage, skole, PP-tjeneste)

Ja. Kan alltid bli bedre/mer systematisk. Vi venter på konkrete oppdrag for PPT (vil komme i 2013) – først da vil vi starte et tett samarbeid med PPT.

- Vi samarbeider med nasjonale og internasjonale praksis- og forskernettverk

Ja, jf. ovenfor. Kan selvsagt også bli bedre.

- Vi har ved opprykk/nyansettelser styrket forskerkompetansen i begge våre fagfelt (spesialpedagogikk og lesevitenskap)

Siden desember 2011 er den faste staben styrket med 1 professor (Atle Skaftun via opprykk), samt med 1 førsteamanuensis (Ingrid Nielsen, nyansettelse). Førsteamanuensis Liv Engen (som arbeidet i 20 %) er gått av med pensjon. Ytterligere en førsteamanuensis har flyttet og har permisjon fra sin stilling. Professorat i Lesevitenskap lyses ut våren 2013.

- Vi arbeider systematisk for øking av alle ansattes kompetanse, faglige som administrative

Jf kapittel 3f, ovenfor, for faglige. En administrativt ansatt fikk nylig opprykk til rådgiver. Vi har så langt ikke arbeidet systematisk med økning av administratives kompetanse (selv om utviklingssamtaler har hatt fokus på dette, og man har

prioritert kurs og lignende). Mars 2013 vil vi få på plass kontorsjef, som vil ha delegert personallansvar for de administrativt ansatte, og som vil kunne arbeide mer systematisk ift kompetanseøkning.

Strategier

- Vi bruker tilgjengelige verktøy for å følge sosial og faglig utvikling ved senteret:
  - » Medarbeiderundersøkelsen
  - » Utviklingssamtalen
  - » Verneombud, tillitsvalgte

Ja. Neste store medarbeiderundersøkelse vil finne sted våren 2013. Utviklingssamtaler foregår hver vår. Verneombudet samarbeider godt med senterleder. Tillitsvalgte engasjerer seg med ujevne mellomrom i ulike saker.

- Vi skal ha en god balanse mellom faglig virksomhet og administrative støttefunksjoner – som gjør at vi får gjort det arbeidet vi skal

Vi har alltid hatt en god administrativ stab. Vi har også engasjert en ekstra person til å hjelpe ift administrative oppgaver på prøvefeltet – det fungerer godt, og har lettet arbeidet for faglige. Som tidligere nevnt, har også ansettelse av ytterligere en mediekonsulent i halv stilling bidratt til mer populærvitenskaplig publisering/engasjement i media. Ansettelse av kontorsjef vil sannsynligvis føre til ytterligere bedring.

- Vi har møteplasser for samarbeid på tvers av etablerte faggrensener og på tvers av kompetansenivå

Vi har referansegrupper for alle arbeidsområdene våre (møtes på rulling hver mandag), programområdemøter, fellesmøter (infomøter 1/g mnd, fagmøter for alle ca 1 g hver annen måned), to faste fora (kvantitativt og kvalitativt forum). I tillegg har vi som også nevnt større grad av prosjektorganisering som mål. Det har også vært arrangert flere sosiale treff.

- Vi arbeider tverrfaglig og flermetodologisk om forskningsprosjekt

Gjelder alle større senterprosjekt, samt læringslabben, men kan selvsagt bli bedre.

- Vi etablerer strategier for intern kompetanseheving:

- » Sampublisering og tverrfaglig/flermetodologisk samarbeid
- » Kollegaveiledning
- » Flere eksternt finansierte forskningsprosjekt = flere muligheter for universitetslektorer å søke ordinære stipendiatstillinger

Jf kapittel 3f, ovenfor.

- Vi rekrutterer mer aktivt ved tilsettinger

Ja.

- Vi har organisert senterets virksomhet på en mer hensiktsmessig måte (referansegrupper for forskning; undervisning/veiledning; prøveutvikling; nasjonalt senter; kursvirksomhet/utadrettet virksomhet)

Ja.

- Vi prioriterer sosiale tiltak

Ja, jf ovenfor.

- Vi har vært på studietur/FoU-seminar (Metchi, Lesbos, september 2012)

Ja. Meget vellykket.

- Vi har pusset opp lokalene

Ja, både renoverert og pusset opp.

Strategiske allianser og internasjonalisering

a. Samarbeid med Utdanningsdirektoratet/KD

Lesesenteret har et omfattende samarbeid med Utdanningsdirektoratet.

Som nasjonalt senter for leseopplæring (§1-4) får Lesesenteret egne bevilgninger og et årlig oppdragsbrev fra Utdanningsdirektoratet.

Samarbeidet omtales i kapittel 1d.

b. Nasjonalt samarbeid

CATO

Universitet i Bergen, institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, ved Prof Christer Johansson - samarbeid mellom Lesesenteret og UiB i det NFR-støttede prosjektet CATO - Contextual aspects of text organization.

The ASK study

Høgskulen i Sogn og Fjordane, samarbeid om prosjektet The ASK study - a randomized controlled trial investigating the effect of daily physical effectivity on children s school performance, finansiert av NFR/strategiske høgskolemidler

Program for skolebibliotekutvikling

Lesesenteret ved Trude Hoel deltar i styringsgruppa for Program for skolebibliotek-utvikling ved Universitetet i Agder

c. Nordisk samarbeid

Program for studier av ferdighetsutøvelse:

Samarbeid med University of Jyväskylä ved professor Ulla Richardsson gjennom prosjektet "På sporet" (From late to early). I 2012 har samarbeidet bestått av prosjektutvikling og utvikling av en norsk versjon av lesepillet Graphogame.

Samarbeid med Universitetet i Lund ved Kenneth Holmqvist, Dan Witzner Hansen ved IT University Copenhagen om prosjektinitiativet IReadWrite, sendt til Nordforsk

Samarbeid med Copenhagen Business School ved Michael Carl og Uppsala Universitet ved Mattias Nilsson om prosjektinitiativet Reading and writing in translation Towards a new understanding of human translation processes, sendt til NORCORP/NOS-H.

Samarbeid med Umeå Universitet ved Eva Lindgren og Kirk Sullivan, University of Jyväskylä ved Åsa Palviainen og Lunds universitet ved Victoria Johansson og Göteborgs universitet ved Åsa Wengelin om prosjektinitiativet Writing for all and writing for the future.

Programområde: Lesing, skriving og regning i et livsløpsperspektiv

Egil Gabrielsen er medlem av SSBs referansegruppe for norsk gjennomføring av PIAAC (Program for International Assessment of Adult Competencies).

Egil Gabrielsen er medlem av OECDs Literacy Expert Group for PIAAC (Program for International Assessment of Adult Competencies).

Knivsberg, A.-M., Reikerås, E. og Dahle, A.E: Møter med Vasa kommune og finske forskere ved Universitetet i Åbo, 14.-16.februar 2012.

Elin K. Lie Reikerås er medlem av the Nordic Scientific Committee of Special Needs Education in Mathematics

Elin K. Lie Reikerås er medlem av the Editorial committee of NOMAD (Nordic Studies in Mathematics Education)

I 2012 samarbeidet Elin K. Lie Reikerås om søknad om NordForsk midler til opprettelse av Nordic Centre of Excellence sammen med forskere fra universitetene i Umeå, København og Helsinki.

Professor II

Samarbeid med Sven Strömqvist ved Lunds Universitetet som professor II ved Lesesenteret.

Samarbeid med Stefan Samuelsson ved Linköpings Universitetet som professor II ved Lesesenteret.

Samarbeid med Vibeke Hetmar ved Danmarks pædagogiske Universitetsskole som professor II ved Lesesenteret.

TRAS

Lesesenteret har i flere år samarbeidet med Bredtvet kompetansesenter, Statped-Vest, Insti-

tutt for spesialpedagogikk (UiO) og Senter for atferdsforskning (nå Læringssenteret, UiS) om TRAS. TRAS ble første gang utgitt i 2003, og siden den gang har materialet blitt oversatt og tilpasset flere språk (dansk, svensk, grønlandsk, samiske språk, færøysk og islandsk). TRAS har gitt helt nye muligheter for nordisk samarbeid omkring språkutvikling i førskolealder. Det er opprettet et nordisk TRAS-nettverk som har hatt årlige møter, og flere nordiske konferanser har vært arrangert.

d. Internasjonalt samarbeid

Skandinavisk/britisk prosjekt om autisme/Asperger syndrom

Samarbeid mellom norske forskere, forskere ved ESPA Research, Sunderland, og forskere ved Center for Autism og ved universitetet i København. Deltaker fra UiS: Ann-Mari Knivsberg.

Professor II

Samarbeid med Mark Torrance, Nottingham Trent University som professor II ved Lesesenteret fra september 2012.

Forskningsopphold – University of Alberta

Anne Mangen fra Lesesenteret hadde et forskningsopphold ved University of Alberta, Canada fra januar – juli, 2012.

Topic study group mathematics in preschool age

2011/2012: Scientific responsibility for the Topic Study Group on mathematics in pre-school age on ICME (International Conference of Mathematics Education) 2012 in Seoul, Korea. Ansvarlig fra Lesesenteret: Elin K. L. Reikerås.

BaCuLit (Basic Curriculum for Teachers' In-service Training in Content Area Literacy in Secondary Schools)

BaCuLit er et EU-prosjekt innen programmet Lifelong Learning (Comenius). Prosjektperioden er januar 2011 til desember 2012. BaCuLit bygger på resultatene fra EU-prosjektet ADORE (Teaching Adolescent Struggling Readers – A Comparative Study of Good Practices in European Countries), et prosjekt som Lesesenteret deltok i (2006 – 2010).

BaCuLit skal utvikle, utprøve og implementere etterutdanningsopplegg (In-service training) for lærere i videregående skoler. Innholdet i etterutdanningsopplegget skal være lesing av fagtekster i alle fag og på tvers av fag. Etterutdanningen vil bestå av 6 moduler (12 enheter à 3 timer). Prosjektet legger opp til en spredningsmodell hvor man utdanner instruktører, som i sin tur vil ha ansvar utdanning av lærere. I BaCuLit deltar 8 land og 12 institusjoner.

I løpet av høsten 2011 og våren 2012 ble etterutdanningsopplegget bli utprøvd i 7 land. Norge deltar som "utvikler" og skal bidra med de erfaringene vi har med etterutdanning av lærere. Etterutdanningsopplegget BaCuLit har derfor ikke blitt utprøvd i Norge. Vi vil imidlertid ha stor nytte av de erfaringene man gjør når vi skal arbeide videre med etterutdanningstilbud i Norge.

I løpet av 2012 har de 6 modulene blitt bearbejdet og endret på bakgrunn av erfaringene fra utprøvingen. Det ferdige etterutdanningsopplegget vil bli presentert i løpet av våren 2013. Flere av deltagerlandene har planer om bruke opplegget i sine skolesystemer.

Prosjektleder er Prof. Dr. Christine Garbe (Köln) og den sentrale arbeidsgruppen består av Prof. Dr. Christine Garbe, M.A. Martin Gross (begge Albertus Magnus universitetet i Köln), PD Dr. Karl Holle, Stephanie Schmill (begge Leuphana universitet i Lüneburg).

Prosjektet har følgende partnere:

Tyskland:

- Albertus Magnus universitetet, Köln
- Leuphana universitetet, Lüneburg
- LISUM - State Institute for School and Media Berlin-Brandenburg, Potsdam

Ungarn:

- Kecskemét College, Kecskemét

Nederland:

- National Center for Language Education, Nijmegen

Norge:

- Universitetet i Stavanger, Lesesenteret

Portugal:

- Institute of Education - University of Minho, Braga

Romania:

- Filocalia Foundation, Iasi
- Teachers' House "Alexandru Gavra" Arad

Sverige:

- Universitetet i Umea, Avdeling for språkstudier

Amerikanske eksperter:

- Prof. PhD William G. Brozo, George-Mason-University Fairfax, Virginia
- PhD Carol M. Santa, Montana Academy, Kalispell, Montana, Co-Founder of CRISS

Fra Lesesenteret deltar Liv Engen, Lise Helgevold og Ragnar Gees Solheim

e. Oppsummering og vurdering i forhold til resultatmål i handlingsplan:

Hovedmål

Lesesenteret skal ha aktive samarbeidsrelasjoner til viktige forskningsmiljøer nasjonalt og internasjonalt for en systematisk utvikling av vår forskning. Som nasjonalt senter skal vi også ha et godt samarbeid med nasjonale og lokale utdanningsstyresmakter.

Resultatmål

- Våre forskningssamarbeid bidrar til å flytte forskningsfronten på våre tema og til å heve kompetansen på våre medarbeidere

Forskningssamarbeid med nasjonale, nordiske og internasjonale partnere som rapportert ovenfor vil på sikt være av stor betydning.

- Vi bidrar til å heve kompetansen hos våre samarbeidspartnere

Som nasjonalt senter bidrar vi klart til å heve kompetansen hos våre samarbeidspartnere (jf svært gode tilbakemeldinger fra skolemyndigheter, skoler, barnehager mfl). Vi må også kunne sies å bidra til gode undervisnings- og veiledningstilbud ved fakultet (jf gode/svært gode evalueringer på de tilbud vi gir). Vi er likeledes en ønsket partner i internasjonale prosjekt (som BaCuLit), og større grad av internasjonalt forskningssamarbeid bør også kunne forstås som at samarbeidspartnere innen forskning ser verdien av det Lesesenteret har å by på.

- Våre samarbeidsrelasjoner med nasjonale og lokale utdanningsstyresmakter bidrar til at vår kompetanse når ut til barnehager, skoler, PP-tjenester, universitet og høyskoler i hele landet

Ja.

Publikasjoner

Bok

1. Hoel, Torlaug Løkensgard; Hanssen, Brit; Husebø, Dag.

Utdanningskvalitet og undervisningskvalitet under press?. Tapir Akademisk Forlag 2012 (ISBN 9788251928953) 294 s. NTNU UIS

2. Hoel, Trude; Oxborough, Gunn Helen Ofstad; Wagner, Åse Kari H..

Lærefrø. Sprogstimulering gennem læreaktiviteter i daginstitutioner. (Oversatt fra norsk, Hoel, Oxborough, Wagner, 2011.). Dansk Psykologisk Forlag 2012 (ISBN 978-87-7706-781-5) 160 s. UIS

3. Nielsen, Ingrid; Stegane, Idar.

Poesi postmillennium : Lyrikk i første tiåret av 2000-talet (Modernisme i nordisk lyrikk; 5). Alvheim og Eide akademisk forlag 2012 (ISBN 978-82-90359-86-2) UiB UIS

4. Torrance, Mark; Alamargot, Denis; Castillo, Montserrat; Ganier, Franck; Mangen, Anne; Kruse, Otto; Tolchinsky, Liliana; van Waes, Luuk.

Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 (ISBN 978-1780529288) 431 s. UIS

5. van Daal, Victor; Solheim, Ragnar Gees; Gabrielsen, Nina Nøttaasen.

Godt nok? Norske elevers leseferdighet på 4. og 5. trinn. PIRLS 2011 - Norsk rapport. IEA, Lesesenteret, UiS. Stavanger: Lesesenteret, Universitetet i Stavanger 2012 (ISBN 978-82-7649-075-6) 72 s. UIS

Del av bok/rapport

6. Dahle, Anne Elisabeth; Knivsberg, Ann-Mari.

Problematferd ved alvorlig og moderat grad av dysleksi.. I: Skriv! Les!. Akademisk Forlag 2012 ISBN 978-82-519-2870-0. s. 255-270UIS

7. Hanssen, Brit; Husebø, Dag; Moen, Vegard.

"Å forelese er en ensom affære. Jeg er sikker på at de fleste går inn i klasserommet med en sommerfugl eller tusen i magen [...]" .... I: Utdanningskvalitet og undervisningskvalitet under press?. Tapir Akademisk Forlag 2012 ISBN 9788251928953. s. 185-204. UIS

8. Håland, Anne.

Non-Fiction Writing in Lower Secondary School. I: Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 ISBN 978-1780529288. s. 119-121. UIS

9. Knivsberg, Ann-Mari.

Behaviour and attention in dyslexia. I: Dyslexia and mental health : investigations from differing perspectives. Nova Science Publishers, Inc. 2012 ISBN 978-1-62100-432-5. s. 27-38. UIS

10. Lundetræ, Kjersti; Gabrielsen, Egil; Stokke, Reidar.

Helse i hvert ord? Sammenhenger mellom voksnes leseferdighet og opplevelse av egen helse. I: Skriv! Les!. Akademisk Forlag 2012 ISBN 978-82-519-2870-0. s. 271-284. SINTEF UIS

11. Mangen, Anne; Schilhab, Theresa S. S..

An embodied view of reading: theoretical considerations, empirical findings, and educational implications. I: Skriv! Les!. Akademisk Forlag 2012 ISBN 978-82-519-2870-0. s. 285-300. UIS

12. Mangen, Anne; Velay, Jean Luc.

The haptics of writing. I: Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 ISBN 978-1780529288. UIS

13. Mossige, Margunn; Uppstad, Per Henning.

Improving struggling writers via digital recordings. I: Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 ISBN 978-1780529288. s. 115-118. UIS

14. Oxborough, Gunn Helen Ofstad.

The Visual Writer. I: Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 ISBN 978-1780529288. s. 379-381. UIS

15. Skaathun, Astrid; Uppstad, Per Henning.

Acquisition of Spelling Skills with Regard to the Norwegian Language. I: Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 ISBN 978-1780529288. s. 15-17. UIS

16. Skaftun, Atle; Uppstad, Per Henning.

What Expert Writers do When They Don't Solve Problems. I: Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 ISBN 978-1780529288. s. 203-

205. UIS

17. Solheim, Oddny Judith; Upstad, Per Henning.

Construct-Relevant or Construct-Irrelevant Variance in Measures of Reading?. I: Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 ISBN 978-1780529288. s. 31-33. UIS

18. Upstad, Per Henning; Tønnessen, Finn Egil.

Definitions and Explanations in Language, Reading and Dyslexia Research. I: Latest Findings in Intellectual and Developmental Disabilities Research. INTECH 2012 ISBN 978-953-307-865-6. s. 207-218. UIS

19. van Waes, Luuk; Mangen, Anne.

Introduction. Tools for studying and supporting writing: Technological advances in writing research.. I: Learning to Write Effectively: Current Trends in European Research. Emerald Group Publishing Limited 2012 ISBN 978-1780529288. UIS

20. Walgermo, Bente Rigmor; Solheim, Oddny Judith; Skaftun, Atle.

Vokabular og leseforståelse - en sammenligning av to oppgaveformater. I: Skriv! Les!. Akademisk Forlag 2012 ISBN 978-82-519-2870-0. s. 213-228. UIS

Konferansebidrag og faglig presentasjon

21. Dahle, Anne Elisabeth.

Kartlegging ,screening, Kartlegging av elever med vansker, Ortografiske ferdigheter. Fagkursrekke; 2012-08-30 - 2012-08-31. UIS

22. Dahle, Anne Elisabeth.

Kartlegging, screening, Kartlegging av elever med vansker, Ortografiske ferdigheter, Foreldreperspektivet. Fagkursrekke; 2012-10-22 - 2012-10-23. UIS

23. Dahle, Anne Elisabeth.

kartleggingsprøvene på 1. og 2. trinn som pedagogisk verktøy. Nasjoanl konferanse om lesing; 2012-03-27 - 2012-03-27. UIS

24. Dahle, Anne Elisabeth.

Kartleggingsprøver på 1. 2. og 3. trinn. Fagkurs; 2012-10-10 - 2012-10-11. UIS

25. Dahle, Anne Elisabeth.

Språk-, lese- og skriveutvikling. Kurs; 2012-09-27 - 2012-09-27. UIS

26. Dahle, Anne Elisabeth.

Språk-, lese- og skriveutvikling. Kurs; 2012-09-25 - 2012-09-25. UIS

27. Dahle, Anne Elisabeth.

Vurdering av orddiktater, Hvilken informasjon kan en enkel ordlesingsoppgave gi?, Casestudie. Fagkursrekke; 2012-01-26 - 2012-01-27. UIS

28. Dahle, Anne Elisabeth.

Vurdering av orddiktater, Hvilken informasjon kan en enkel orddiktat gi?, Casestudie. Fagkursrekke; 2012-01-23 - 2012-01-24. UIS

29. Gabrielsen, Egil.

Hva vet vi om voksnes basiskompetanse og hvilke utfordringer står vi overfor?. Foredrag; 2012-02-28. UIS

30. Gabrielsen, Egil.

Lesekompetanse hos unge og voksne. Hvilke utfordringer står vi overfor?. Foredrag; 2012-08-27. UIS

31. Gabrielsen, Egil.

Literacy for ALL. Plenumsdebatt. Literacy for ALL; 2012-09-06. UIS

32. Gourvenec, Aslaug Fodstad; Skaftun, Atle; Uppstad, Per Henning.

Literary education as a transition between everyday language and academic literacy. The many languages of literature: Literature education in multilingual and intercultural settings; 2012-04-30 - 2012-05-02. HIST UIS

33. Hanssen, Brit; Husebø, Dag.

"Å forelese er en ensom affære. jeg er sikker på at der fleste går inn i klasserommet med en sommerfugl eller to i magen (...)". NU12 Gränslöst lärande; 2012-10-17 - 2012-10-19. UIS

34. Hanssen, Brit; Husebø, Dag.

Utdanningsledelse - utfordringer og muligheter sett fra UIS sitt ståsted. Nettverksseminar; 2012-12-10 - 2012-12-11. UIS

35. Hoel, Trude.

Barnehage + bibliotek = sant. Det norske bibliotekmøte 2012; 2012-03-22. UIS

36. Hoel, Trude.

Foreldres mulige innvirkning på barnas leselyst. Foreldremøte; 2012-01-19. UIS

37. Hoel, Trude.

"Hvorfor heter det skrukketroll?" - et naturfaglig språkstimuleringsprosjekt. Forskerfrøkonferansen. Nasjonal konferanse for ansatte i barnehagen; 2012-02-06 - 2012-02-07. UIS

38. Hoel, Trude.

Om gutter og lesing. Det norske bibliotekmøte 2012; 2012-03-21. UIS

39. Hoel, Trude.

Recognizing children's narrative: between paradigmatic thought and face to face interaction. EECERA annual conference 2012, Pre-Birth To Three: Identities, Learning, Diversities; 2012-08-31. UIS

40. Hoel, Trude.

Å lese sammen med barn. Personalseminar; 2012-03-13. UIS

41. Hoem, Toril Frafjord.

Arbeid med lesing på ungdomstrinnet. Presentasjon av bakgrunnsdokument. Nettverkssamling Skolebasert kompetanseutvikling; 2012-11-19 - 2012-11-19. UIS

42. Hoem, Toril Frafjord.

Bok i bruk. Videreutdanningskurs for lærere; 2012-11-15 - 2012-11-15. UIS

43. Hoem, Toril Frafjord.

Den som leser settes i bevegelse. Fagdager for lærere; 2012-04-17 - 2012-04-18. UIS

44. Hoem, Toril Frafjord.

Hvordan kan elever demonstrere kompetanse i et fag?. Planleggingsdag; 2012-01-17 - 2012-01-17. UIS

45. Hoem, Toril Frafjord.

Hvorfor er lesing i fag viktig?. Planleggingsdag; 2012-11-23 - 2012-11-23. UIS

46. Hoem, Toril Frafjord.

Hvorfor er lesing i fag viktig? Ideer til hvordan dette kan gjennomføres i praksis.. Fagsamling for deltakere i piloten i ungdomstrinnssatsingen; 2012-10-25 - 2012-10-26. UIS

47. Hoem, Toril Frafjord.

Skrijving og lesing av fagtekst på 2.trinn. Nasjonal konferanse om lesing; 2012-03-26 - 2012-03-27. UIS

48. Hoem, Toril Frafjord.

Vurdering for læring. Planleggingsdag; 2012-10-10 - 2012-10-10. UIS

49. Husebø, Dag; Mathisen, Petter.

Utprøving og utforming av pedagogisk mentorskap for nyansatte - Betydningen av takt og utakt universitetspedagogisk samarbeid. NU 2012 - Gränslöst lärande, Göteborg Universitet; 2012-10-17 - 2012-10-19. UIA UIS

50. Husebø, Dag; Skeie, Geir; Johannessen, Øystein Lund.

Subject oriented Action Research in school and teacher education - Intentions and Outcome. CARN 2012; 2012-11-23 - 2012-11-25. UIS

51. Håland, Anne.

Leseopplæring. Oppfølging av nyutdanna lærarar i Stavanger kommune; 2012-02-09. UIS

52. Håland, Anne.

Lesing i alle fag. Fagdag; 2012-01-02. UIS

53. Håland, Anne.

"Rammer for skrivning". Prosjektskulesamling; 2012-03-23. UIS

54. Håland, Anne.

Skriveopplæring. Kurs; 2012-02-17. UIS

55. Håland, Anne.

Torvald Tu- norsk forfattar på to bokstavar. Årsmøte o Klepp mållag; 2012-02-14. UIS

56. Knivsberg, Ann-Mari.

Atferd og oppmerksomhet ved dysleksi. Forelesning 1, 2 og 3.. Fagkursrekke 2011/12: Elever med lese- og skrivevansker; 2012-01-23 - 2012-01-24. UIS

57. Knivsberg, Ann-Mari.

Atferd og oppmerksomhet ved dysleksi. Forelesning 1, 2 og 3. Fagkursrekke 2011/12: Elever med lese- og skrivevansker; 2012-01-25 - 2012-01-26. UIS

58. Knivsberg, Ann-Mari.

Teorigrunnlag, mål og metoder i Stavangerprosjektet Det lærende barnet. Fagmøte for avdelingsledere og spesialpedagogisk personell; 2012-02-28. UIS

59. Knivsberg, Ann-Mari; Løge, Inger Kristine.

Metode i og erfaringer fra Stavangerprosjektet Det lærende barnet. Presentasjon for barnehageansvarlige i Oslo kommune; 2012-03-06. UIS

60. Knivsberg, Ann-Mari; Løge, Inger Kristine.

Stavangerprosjektet Det lærende barnet. Fagmøte Kommunalutvalget for oppvekst Stavanger kommune; 2012-01-31. UIS

61. Knivsberg, Ann-Mari; Reikerås, Elin Kristi Lie.

Stavangerprosjektet Det lærende barnet. Mål og teoretisk forankring. Fagmøte for forskere og fagsvarlige i Vasa kommune; 2012-02-15. UIS

62. Langvik, Kjersti Merete.

Norsk for voksne utenlandske. Kurs A1; 2012-09-11 - 2012-11-29. UIS

63. Lundetræ, Kjersti.

Lese- og skrivevansker – Hva gir grunn til bekymring på mellomtrinnet?. Den nasjonale lesekonferansen 2012; 2012-03-26 - 2012-03-27. UIS

64. Mangen, Anne.

Lesing på papir og skjerm: hva sier forskningen om forskjellene?. Lesenettnettverk Vestfold; 2012-12-10. UIS

65. Mangen, Anne.

Overview and summary of WG 4, COST Action IS0703 ERN-LWE (Learning to Write Effectively). COST Action IS0703 ERN-LWE Closing Conference; 2012-05-05 - 2012-05-07. UIS

66. Mitchell, Monica Gundersen.

Hvorfor skal vil lese for barn?. Foreldremøte i Haugland gardsbarnehage; 2012-03-20 - 2012-03-20. UIS

67. Mitchell, Monica Gundersen.

Når bildeboka vert gjort om til lydbok. Symposium: Barnelitteraturens kunstneriske verdi; 2012-04-19 - 2012-04-20. UIS

68. Mossige, Margunn.

Lesestrategier i praksis og teori. Ny GIV og kurs som bygger på Ny GIV; 2012-08-03 - 2012-12-10. UIS

69. Mossige, Margunn.

Prinsipper for god undervisning som bør gjenspeiles i læringsressursene: Elevmateriell og veiledningsmateriell. Fagseminar for læremiddelutviklere; 2012-04-18. UIS

70. Mossige, Margunn.

Skrivetrappa - et verktøy for lærerens vurdering på ungdomstrinnet. Hva har du lært på skolen i dag? / NY GIV; 2012-03-27 - 2012-12-11. UIS

71. Oxborough, Gunn Helen Ofstad; Torrance, Mark.

Does cohesion rely on visual feedback from the emerging text?. Sig writing; 2012-07-12 - 2012-07-14. UIS

72. Reikerås, Elin Kristi Lie.

Hva har vi gjort, hvor står vi nå og hvor går vi?. Markering avslutning barnehagedelen av Stavangerprosjektet; 2012-10-04. UIS

73. Reikerås, Elin Kristi Lie.

To år og allerede på vei inn i matematikkens spennende verden!. Barnehagekonferanse. Tidlig matematikk-stor effekt; 2012-10-24 - 2012-10-25. UIS

74. Reikerås, Elin Kristi Lie; Knivsberg, Ann-Mari.

Stavangerprosjektet Det lærende barnet. Metode, deltakere, prosedyrer og organisering. Fagmøte for forskere og fagansvarlige i Vasa kommune, Finland; 2012-02-15. UIS

75. Rønneberg, Vibeke.

Litterære samtaler. Fagdager for lærere; 2012-04-17 - 2012-04-18. UIS

76. Solheim, Oddny Judith.

Hva sier egentlig prøveresultatene noe om?. Avdelingsseminar, Utdanningsdirektoratet; 2012-06-13 - 2012-06-13. UIS

77. Solheim, Oddny Judith.

Hva sier egentlig prøveresultatene noe om? Om sammenhengen mellom formål, prøveutforming, resultater og slutninger. Nasjonal konferanse om lesing; 2012-03-26 - 2012-12-27. UIS

78. Solheim, Oddny Judith.

Nasjonale prøver i lesing på 5. trinn. Utdanningsforbundet: Kontaktforum for Grunnskole; 2012-02-13 - 2012-02-13. UIS

79. Solheim, Oddny Judith; Lundetræ, Kjersti.

Hva vet vi om den norske befolknings lesing nå?. Det 73. norske bibliotekmøtet; 2012-03-21 - 2012-03-23. UIS

80. Uppstad, Per Henning.

Skrift som språk - utfordringar som skrifta representerer. Fagmøte for tilsette ved nynorsksenteret; 2012-09-03 - 2012-09-03. UIS

81. Uppstad, Per Henning; Torgersen, Kjell Inge; Ommundsen, Odd Ragnar Waade.

Lese mykje - jada. Ikkje lure seg unna - neida. Om moglegheiter ved å ta eit literacy-perspektiv som

orienteringspunkt i språk- og fagopplæring.. Nasjonal konferanse om lesing; 2012-03-26 - 2012-03-27. UIS

82. Wagner, Åse Kari H.

Barn med flere språk.. Fordypningskurs i regi av Stavangerprosjektet.; 2012-09-06 - 2012-09-06. UIS

83. Wagner, Åse Kari H.

Barn og unge med flere språk. Utfordringer og tiltak.. Foredrag på nett, for lærere; 2012-02-20 - 2012-06-15. UIS

84. Wagner, Åse Kari H.

Det lærende barnet: 4-5-åringen. Språkutvikling – og observasjon med TRAS. Fagdag for førskolelærere; 2012-03-01 - 2012-03-01. UIS

85. Wagner, Åse Kari H.

Lesesenterets ressurser og forskning.. Foredrag for politikere, Høgres hus; 2012-10-29 - 2012-10-29. UIS

86. Wagner, Åse Kari H.

TRAS – og nyere forsknings- og utviklingsprosjekt. TRAS og flerspråklige barn.. 2 innlegg ved regional konferanse om revidert TRAS. Bergen, 05.10.2012.; 2012-10-05 - 2012-10-05. UIS

87. Wagner, Åse Kari H.

TRAS og flerspråklige barn.. Innlegg ved regional konferanse om revidert TRAS.; 2012-10-18 - 2012-10-18. UIS

88. Wagner, Åse Kari H.

Viktigheten av å stimulere flerspråklige barns norsk.. Fagdag for ansatte ved Senter for flerspråklige barn og unge; 2012-04-25 - 2012-04-25. UIS

Informasjonsmateriale

89. Skjæveland, Kristine Gilje; Mossige, Margunn.

Læringsstrategier i flere fag. Praktiske eksempler for ungdomstrinnet og videregående skole. UIS

Kunstnerisk produksjon

90. Uppstad, Per Henning; Flesjå, Jens; Torgersen, Kjell Inge.

Ei kort føreling om lesing. UIS

Mediebidrag

91. Dahle, Anne Elisabeth.

Psykiske problemer ved dysleksi. Forskning.no [Internett] 2012-01-02. UIS

92. Hoel, Trude; Arne Olav, Nygård.

Applauderer mobilspill i timene. [Avis] 2012-01-17. UIS

93. Hoel, Trude; Håland, Anne.

Gutter vil ha action, humor og sex. [Avis] 2012-01-14. UIS

94. Reikerås, Elin Kristi Lie.

Når tallene går i surr. Stavanger Aftenblad, Pluss [Avis] 2012-01-06. UIS

95. Reikerås, Elin Kristi Lie.

Barn som lærer matte tidlig blir ofte flinkere på skolen. Stavanger Aftenblad 2012 s. 3. UIS

96. Reikerås, Elin Kristi Lie.

Norske barn teller dårligere. Stavanger Aftenblad 2012 s. 2. UIS

97. Reikerås, Elin Kristi Lie; Fløysvik, Vibeke Seppola.

Stavangerprosjektet, hva har dere funnet?. Stavanger [Radio] 2012-10-05. UIS

98. Reikerås, Elin Kristi Lie; Toft, Trond Egil.

Trenger vi kunnskap om barns utvikling?. Stavanger Aftenblad 2012 s. 32. UIS

99. Reikerås, Elin Kristi Lie; Toft, Trond Egil; Wagner, Åse Kari H.

Barn leker og teller. VG : Verdens gang 2012 s. 37. UIS

100. Solheim, Oddny Judith.

Gutter bruker skolemuskler der det lønner seg. Stavanger Aftenblad [Avis] 2012-09-05. UIS

101. Toft, Trond Egil.

Å ikke prioritere norsk i barnehagen er uansvarlig.. www.lesesenteret.no [Internett] 2012-09-26. UIS

102. Wagner, Åse Kari H.; Frost, Jørgen.

Faren ved å kaste stein i glasshus.. Dagbladet 2012. UiO UIS

103. Wagner, Åse Kari H.; Toft, Trond Egil.

Å ikke prioritere norsk i barnehagen er uansvarlig.. www.lesesenteret.no [Internett] 2012-09-26. UIS

Produkt

104. Torgersen, Kjell Inge; Uppstad, Per Henning.

Or - for deg som ikkje finn ord. Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning Stavanger 2012. UIS

Tidsskriftspublikasjon

105. Arnett, Anne B.; Pennington, Bruce F.; Willcutt, Erik; Dmitrieva, Julia; Byrne, Brian; Samuelsson, Stefan; Olson, Richard K..

A Cross-Lagged Model of the Development of ADHD Inattention Symptoms and Rapid Naming Speed. *Journal of Abnormal Child Psychology* 2012 ;Volum 40.(8) s. 1313-1326. UIS

106. Coventry, William; Anton-Mendez, Inés; Ellis, Elizabeth M.; Levisen, Christina; Byrne, Brian; Van Daal, Victor H. P.; Ellis, Nick C..

The Etiology of Individual Differences in Second Language Acquisition in Australian School Students: A Behavior-Genetic Study. *Language learning* 2012 ;Volum 62.(3) s. 880-901. UIS

107. Dahle, Anne Elisabeth.

Intervensjon ved dysleksi. *Spesialpedagogikk* 2012 ;Volum 09. s. 34-44. UIS

108. Frost, Jørgen; Wagner, Åse Kari H..

Stigen og edderkoppene – om det å kunne bygge bro mellom teoretiske oppfatninger av læring og utvikling. nettbasert www.forebygging.no 2012. UiO, UIS

109. Gabrielsen, Egil; By, Inger-Åshild; Randen, Marianne.

Klagesensurordningene - hvordan fungerer de? .: UNIPED (Tromsø) 2012 ;Volum 35.(1) s. 5-21. NIH UiO
UIS

110. Gabrielsen, Egil; Desjardins, Richard.

Innvandrerens basisferdigheter på norsk .: *Søkelys på arbeidslivet* 2012 ;Volum 29.(4) s. 329-348. UIS

111. Hoel, Trude; Reikerås, Elin Kristi Lie.

"Fukt, mørker och skrymslen dit solen aldrig når"- et naturfaglig språkstimuleringsprosjekt. *Naturfag* 2012 (1) s. 23-25. UIS

112. Husebø, Dag.

Bridging theory and practice in Norwegian teacher education. Educational action research 2012 ;Volum 20.(3) s. 455-471. UIS

113. Husebø, Dag.

Pedagogisk tilnærming og fagkunnskap i samspill – En klasseromsstudie av undervisning i faget Religion, livssyn og etikk. Acta Didactica Norge - tidsskrift for fagdidaktisk forsknings- og utviklingsarbeid i Norge 2012 ;Volum 6.(1) s. UIS

114. Høyen-Tengesdal, Ingjerd; Høyen, Torleiv.

The Reading Efficiency Model: An Extension of the Componential Model of Reading. Journal of Learning Disabilities 2012 ;Volum 45.(5) s. 467-479. UIS

115. Natvik, Miriam Emilie Garvik; Mossige, Margunn.

Inferenstrening. Å lære å konstruere sammenheng i ein tekst. Bedre Skole 2012 (2) s. 66-69. UIS

116. Pennington, Bruce F.; Lemmon, Laura-Santerre; Rosenberg, Jennifer; MacDonald, Beatriz; Boada, Richard; Friend, Angelina; Leopold, Daniel R.; Samuelsson, Stefan; Byrne, Brian; Willcutt, Eric; Olson, Richard K..

Individual Prediction of Dyslexia by Single Versus Multiple Deficit Models. Journal of Abnormal Psychology 2012 ;Volum 121.(1) s. 212-224. UIS

117. Reikerås, Elin Kristi Lie.

Barn trenger matematikk. Glade barn i barnehagen 2012 (2) s. 81. UIS

118. Reikerås, Elin Kristi Lie.

Kan mer om former enn om tall. Univers - magasin fra Universitetet i Stavanger 2012 (2) s. 20. UIS

119. Reikerås, Elin Kristi Lie.

Taking the measure of toddlers. ScienceNordic 2012. UIS

120. Reikerås, Elin Kristi Lie; Løge, Inger Kristine; Knivsberg, Ann-Mari.

The Mathematical Competencies of Toddlers Expressed in Their Play and Daily Life Activities in Norwegian Kindergartens. International Journal of Early Childhood 2012 ;Volum 44. s. 91-114. UIS

121. Stray, Torstein; Stray, Liv Larsen; Tønnessen, Finn Egil.

Dat-Kon - et verktøy for differensiering av atferds- og konsentrasjonsvansker hos barn. Spesialpedagogikk 2012 ;Volum 77.(6) s. 40-56. SSHF UIS

122. Van Daal, Victor H. P.; van der Leij, Aryan; Adér, Herman J.

Specificity and overlap in skills underpinning reading and arithmetical fluency. Reading and writing 2012. UIS

123. Wagner, Åse Kari H.

Flerspråklighet er en stor og udiskutabel ressurs – men barnehagens og skolens ansvar er primært norsk.. Første steg 2012 ;Volum 3. UIS

124. Whiteley, Paul; Shattock, Paul; Knivsberg, Ann-Mari; Seim, Anders; Reichelt, Karl Ludvig; Todd, Lynda; Carr, Kevin; Hooper, Malcolm.

Gluten- and casein-free dietary intervention for autism spectrum conditions. Frontiers in Human Neuroscience 2012 ;Volum 6. s. OUS, UiO, UIS

Regnskapsoversikt

Regnskapsoversikt pr. 31. desember 2012

Kommentarer til regnskapet:

Årsmeldingen blir trykket før regnskapet er avsluttet.

Regnskap pr. 31.12.12 blir behandlet og godkjent av Styret for Universitetet i Stavanger medio februar 2013.

Basisvirksomhet

Inntekter

Inntekter KD	kr.	11 228 000,00
Andre inntekter	kr.	3 045 311,00
Sum inntekter	kr.	14 273 311,00

Utgifter

Lønnsutgifter	kr.	-11 397 443,00
Andre driftsutgifter	kr.	- 2 186 447,00
Sum utgifter	kr.	-13 583 890,00

Resultat pr. 31. desember 2012	kr.	689 421,00
---------------------------------------	------------	-------------------

Årsak til underforbruk er i hovedsak ubesatte stillinger/sykefravær.

Eksternt finansiert virksomhet

Her inngår følgende prosjekter:

Ungdomstrinnsatsing, ALL, PIRLS, Nasjonale prøver i lesing, Kartleggingsprøver vgs. Kartleggingsprøver 1-3 trinn, Stavanger prosjektet, Ny GIV, BaCuLit, Lesing, læring og vurdering i vg. skole, Lesing 1 og 2.

Inngående balanse pr. 1. januar 2012	kr.	7 685 629,00
Prosjektinntekter	kr.	12 412 461,00
Lønnsutgifter	kr.	-5 619 722,00
Andre driftsutgifter	kr.	-2 244 937,00
Overhead til UiS	kr.	-1 983 701,00
Resultat pr. 31. desember 2012	kr.	10 249 730,00

Årsak til underforbruk vil variere fra prosjekt til prosjekt:

Midler gitt over flere år (ungdomstrinnsatsing, Ny GIV og PIRLS), utsatte tilsetninger (kartleggingsprøver i lesing 01.09.12 og nasjonale prøver 01.08.12). For gammelt prosjekt nasjonale prøver foreligger godkjent plan for bruk av oppsparte midler.

Nasjonalt Senter § 1.4

Inngående balanse pr. 1. januar 2012	kr.	3 574 904,00
Inntekter		
Inntekter KD	kr.	7 474 922,00
Sum inntekter	kr.	11 049 826,00
Utgifter		
Lønnsutgifter	kr.	-6 433 733,00
Andre driftsutgifter	kr.	-927 753,00
Overhead til UiS	kr.	-1 195 000,00
Sum utgifter	kr.	-8 556 486,00
Resultat pr. 31. desember 2012	kr.	2 493 340,00

Plan for bruk av oppsparte midler over flere år godkjent av Utdanningsdirektoratet.

Kompetanseheving § 1.4

Inngående balanse pr. 1. januar 2012	kr.	2 251 793,00
Lønnsutgifter	kr.	-603 060,00
Andre driftsutgifter	kr.	-135 691,00
Resultat pr. 31. desember 2012	kr.	1 513 042,00

Plan for bruk av oppsparte midler over flere år godkjent av Utdanningsdirektoratet.

Stavanger, 10. januar 2013

Universitetet
i Stavanger

Lesesenteret
Universitetet i Stavanger
4036 Stavanger
Telefon: 51 83 32 00
Telefaks: 51 83 32 50
lesesenteret@uis.no
www.lesesenteret.no

Lesesenteret